

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківська державна академія культури
Факультет соціальних комунікацій та музейно-туристичної діяльності

Кваліфікаційна робота

на тему:

Проект виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та
кола його однодумців – через призму часу». Реекспозиція.

здобувача вищої освіти

2 курсу другого освітнього рівня (магістр)

Спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

Освітньої програми «Експозиційна діяльність музеїв»

Щербак Світлани Іванівни

Науковий керівник:

доцент, доктор історичних наук

Тортіка Марія Валеріївна

Рецензент:

головний спеціаліст загального відділу

Старосалтівської селищної ради,

кандидат наук з державного управління по

тематичі «Культурологія»

Писаренко Жанна Анатоліївна

Харків – 2022

Анотація Щербак С.І.

Проект виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців – через призму часу». Реекспозиція.

Спеціальність: 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство

Заклад освіти: Харківська державна академія культури, Харків, 2021 рік

В дипломній роботі розглянуто питання - дослідження історії розвитку Вовчанського повіту Харківської губернії за часів головування В.Г.Колокольцова. Вивчено особливості діяльності голови Вовчанського земства В.Г. Колокольцова та його однодумців. Проведений аналіз основних методів побудови виставки в музейному просторі Вовчанського історико-краєзнавчого музею. Визначено концепцію майбутньої виставки, яка присвячена діяльності В.Г. Колокольцова та проведений аналіз майбутньої аудиторії відвідувачів.

Дипломна робота містить такі розділи: Розвиток Вовчанського повіту Харківської губернії на початку XX століття. Наукове обґрунтування реекспозиції проєкту виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу». Реалізація у Вовчанській громаді проєкту виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу».

На базі виставки визначено шляхи реалізації педагогічної та соціальної програми у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї, де будуть задіяні фахівці різних профілів. Обґрунтована модель музейних уроків, які будуть проводитись на базі майбутньої виставки для учнів загальноосвітніх шкіл Вовчанської громади.

Ключові слова: реекспозиція, проєкт виставки, зміна концепції, земська діяльність, музейна програма, аудиторія відвідувачів, музейна комунікація.

An annotation of Scherbak S.I.

Proekt is exhibitions «Zemska activity of Vasyl Grigory Kolokol'cova and circles of his like-minded persons – through the prism of time».Reekspoziciya.

Speciality: 027 Muzeeznavstvo, pam'yatkoznavstvo

Establishment of education:

Kharkiv state academy of culture, Kharkiv, 2021 year

In diploma work a question - research of history of development of Vovchanskogo of district of the Kharkiv province is considered in the days of chairmanship of V.G.Kolokol'cova.

The features of activity of head of Vovchanskogo of zemstvo of V.G are studied. Kolokol'cova. The features of activity of head of Vovchanskogo of zemstvo of V.G are studied. Kolokol'cova and his like-minded persons. The conducted analysis of basic methods of construction of exhibition is in museum space of Vovchanskogo of istoriko-kraeznavchego museum. Certainly conception of future exhibition, which is devoted activity of V.G. Kolokol'cova and conducted analysis of future audience of visitors.

Diploma work contains such sections: Development of Vovchanskogo of district of the Kharkiv province is at the beginning of ŐŐ age. A scientific ground of reekspozicii of proektu exhibition is «Zemska activity of Vasyl Grigory Kolokol'cova and circles of his like-minded persons - through the prism of time». Realization in Vovchanskiy to society of proektu exhibition «Zemska activity of Vasyl Grigory Kolokol'cova and circles of his like-minded persons through the prism of time».

On the base of exhibition certainly ways of realization of the pedagogical and social program in Vovchanskomu istoriko-kraeznavchemu museum, where the involved specialists of different types will be. Obgruntuvana model of museum lessons which will be conducted on the base of future exhibition for the students of general schools of Vovchanskoy of society. Keywords: reekspoziciya, proekt exhibitions, change of conception, zemska activity, museum program, audience of visitors, museum communication.

Харківська державна академія культури

Факультет: Соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності

Кафедра: Історії, музеєзнавства, пам'яткознавства

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Напрямок підготовки Спеціальність 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство
(шифр і назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Анатолій ЩЕРБАНЬ

“__” _____ 2021 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

ЩЕРБАК СВІТЛАНА ІВАНІВА

1. Тема роботи: **Проект виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців – через призму часу». Реекспозиція**
The projection of the exhibition "Zemsky activity of Vasyl Grigorovich Kolokoltsov and the circle of his like-minded people - through the prism of time." Reexposure

Керівник роботи – ТОРТИКА М.В. доцент, доктор історичних наук, викладач кафедри історії, музеєзнавства та пам'яткознавства

затверджений засіданням кафедри, протокол № 5 від 20 листопада 2020 року

2. Строк подання студентом роботи - грудень 2021 р.

3. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

РОЗДІЛ І. Розвиток Вовчанського повіту Харківської губернії на початку ХХ століття

РОЗДІЛ ІІ. Наукове обґрунтування реекспозиції проекту виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу»

РОЗДІЛ ІІІ. Реалізація у Вовчанській громаді проекту виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу»

ВИСНОВКИ

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

СПИСОК ДОДАТКІВ

ДОДАТКИ

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та затвердження теми дипломної роботи	вересень	
2.	Виявлення та вивчення літератури з теми дипломної роботи	жовтень-листопад	
3.	Написання тексту I розділу дипломної роботи	грудень-січень	
4.	Написання тексту II розділу дипломної роботи	лютий-травень	
5.	Збір емпіричного матеріалу з теми дослідження, його опрацювання, опис	липень-серпень	
6.	Написання тексту III розділу дипломної роботи	вересень-листопад	
7.	Написання вступу, висновків, додатків, оформлення роботи, її передзахист на кафедрі	листопад-грудень	
8.	Підготовка презентації та захист дипломної роботи	грудень-січень	

Студент _____

Світлана ЩЕРБАК

Керівник роботи _____

Марія ТОРТИКА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ВОВЧАНСЬКОГО ПОВІТУ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	8
1.1 Історична довідка	8
1.2 Діяльність В.Г. Колокольцова та його однодумців на шляху розвитку Вовчанського земства.....	13
Висновки до розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2. НАУКОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ РЕЕКСПОЗИЦІЇ ПРОЄКТУ ВИСТАВКИ «ЗЕМСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ ГРИГОРОВИЧА КОЛОКОЛЬЦОВА ТА КОЛА ЙОГО ОДНОДУМЦІВ – ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЧАСУ»	17
2.1. Вивчення досвіду роботи та основних методів досліджень побудови виставки в музейному просторі.....	17
2.2. Зміна концепції майбутньої виставки та вивчення аудиторії відвідувачів.....	19
2.3. Проектування та побудова виставки.....	22
Висновки до розділу 2.....	25
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ У ВОВЧАНСЬКІЙ ГРОМАДІ ПРОЄКТУ ВИСТАВКИ «ЗЕМСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ ГРИГОРОВИЧА КОЛОКОЛЬЦОВА ТА КОЛА ЙОГО ОДНОДУМЦІВ – ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЧАСУ».....	27
3.1. Розробка та введення в дію музейних програм, які реалізуються у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї на базі майбутньої виставки....	27
3.2. Модель музейного уроку, що проводитиметься на базі майбутньої виставки для учнів шкіл Вовчанської громади та гостей музею.....	29
Висновки до розділу 3.....	35
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40
ДОДАТКИ.....	45

ВСТУП

Актуальність теми. У роки незалежності в Україні все більше уваги почало приділятися збереженню надбань українського народу, його історії та спадщини минулих століть. Одну з провідних ролей в цьому процесі відіграють краєзнавчі музеї, в яких зберігаються матеріальні пам'ятки попередніх епох, частина з яких є надзвичайно важливими у теперішній час. Активне залучення відвідувачів до краєзнавчих музеїв, підвищення їх зацікавленості у вивченні історії свого рідного краю, міста, села, а також видатних постатей, що жили і працювали на рідній землі, - це основні задачі працівників музеїв сьогодні.

Велике значення у проведенні такої роботи має виставкова діяльність музеїв, що тематично ознайомлює відвідувачів з тими чи іншими історичними подіями та особистостями. При сучасному підході до створення виставки та формування процесу виставкової діяльності в центрі музейної справи має перебувати не предмет, а аудиторія, яка прийшла до музею з метою спілкування з експонатами, її духовні потреби та інтереси. Тому, якщо не проводити зміни презентаційної виставкової роботи у музеї, то кількість відвідувачів буде невпинно зменшуватись і рейтингові показники музейного закладу будуть теж падати. Крім того, учнівська та студентська молодь, люди середнього і старшого віку не зможуть в повній мірі пізнати історію рідного краю, а туристична привабливість регіону та Вовчанської громади взагалі може багато втратити. Отже, поновлення та розширення експозиційної роботи музею, пошук нових форм проведення екскурсій та музейних уроків – це передові задачі, які нині стоять перед сучасними працівниками краєзнавчих музеїв.

Особливу роль в процесі підготовки виставок у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї Чугуївського району Харківської області відіграють історичні події, пов'язані з періодом головування у Вовчанському земстві Василя Григоровича Колокольцова. Ця видатна людина, талановитий

керівник та далекоглядний політик зміг зробити для Вовчанського повіту стільки, скільки не зробили і не залишили по собі всі інші керівники Вовчанщини. Під його управлінням та за допомогою інших його однодумців Вовчанський повіт став одним з найкращих за багатьма показниками в промисловості, культурі, освіті і медицині. У зв'язку з цим, велич цієї особистості до сих пір вивчається багатьма науковцями, істориками та фахівцями музейної справи. Проте виклики сучасності вимагають ще більш глибокого осягнення ролі В.Г. Колокольцова в процесі розвитку Вовчанщини, зокрема, через розширення і оновлення виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», що і визначає актуальність нашого дослідження.

Ступінь дослідженості проблематики. Проблеми теорії і практики організації виставкової діяльності вивчались багатьма дослідниками, серед яких: О. Ареф'єва, Н. Барановська, Л. Гайда, М. Горшкова, Ю. Тітінюк та ряд інших. Діяльність В.Г. Колокольцова та його однодумців досліджували І.Захаров, А. Колокольцов, О. Остапенко і деякі інші.

Однак сьогодні у науковому просторі бракує праць, в яких би розкривалася роль В.Г. Колокольцова і його однодумців в успішному розвитку Вовчанського краю, а також визначались засоби виставкової роботи щодо популяризації діяльності цих видатних людей. Саме на це й спрямована наша робота.

Об'єктом дослідження є виставкова діяльність Вовчанського історико-краєзнавчого музею (м. Вовчанськ Чугуївського району Харківської області).

Предмет дослідження – реекспозиція, проєктування та побудова виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати наукову концепцію виставки на тему «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та

кола його однодумців - через призму часу» для відвідувачів Вовчанського історико-краєзнавчого музею.

Відповідно до поставленої мети у роботі вирішується наступні **завдання**:

- дослідити історію розвитку Вовчанського повіту Харківської губернії за часів головування В.Г.Колокольцова;

- вивчити особливості діяльності голови Вовчанського земства В.Г. Колокольцова та його однодумців;

- проаналізувати основні методи побудови виставки в музейному просторі проєкту «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу»;

- визначити концепцію майбутньої виставки, присвяченій діяльності В.Г. Колокольцова, та спрогнозувати аудиторію її відвідувачів;

- розробити музейні програми, які планується реалізувати у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї на базі майбутньої виставки, а також визначити шляхи їх реалізації;

- обґрунтувати модель музейного уроку, який буде проводитись на базі майбутньої виставки для учнів загальноосвітніх шкіл Вовчанської громади та гостей музею.

Запланована виставка «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» має на меті забезпечити своєрідний зв'язок сучасності з минулим, тим самим активізуючи увагу музейної аудиторії та забезпечуючи реалізацію педагогічної й соціальної програм, що будуть діяти на базі вищевказаної виставки.

Методами дослідження виступає комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: аналізу та синтезу, історичний, культурологічний, аксіологічний, системний, методи проєктування, моделювання та узагальнення.

Теоретичну основу дослідження склали історичні матеріали, архівні документи, спогади про В.Г. Колокольцова, а також книги та наукові статті у періодичних виданнях України.

Науковою новизною результатів є розробка педагогічної та соціальної програм, спрямованих на залучення аудиторії до знайомства з історією Вовчанщини і зокрема внеску В.Г. Колокольцова та його однодумців у розвиток Вовчанського повіту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що матеріали, деякі документи, положення та висновки роботи можуть бути корисними для істориків, музеєзнавців, працівників музеїв, а також для студентів вишів та учнів закладів освіти. Крім того, окремі положення магістерської роботи можуть слугувати основою для подальших наукових розвідок у даній проблематиці.

Практичне значення також полягає і в підготовці виставки, основу якої складе сукупність систематизованої інформації та результатів дослідницької і культурно-просвітницької роботи, які через музейні засоби повинні донести до відвідувачів інформацію про діяльність В.Г. Колокольцова та конкретно кожного члена його команди. Це допоможе об'єднати в єдину систему показ головних досягнень Вовчанського земства за часів головування Василя Григоровича Колокольцова і критично осягнути ці досягнення в наш час.

Апробація результатів роботи. Матеріали магістерської роботи висвітлювались під час міжнародної конференції в листопаді 2020 року та Всеукраїнської в квітні 2021 року, які проводились Харківською державною академією культури, а також під час виступів на радіо в рамках передач студії Вовчанського радіомовлення.

Публікації. Опубліковано тези у матеріалах двох міжнародних конференцій Харківської державної академії культури: Внесок команди В. Колокольцова в розвиток Вовчанського повіту (2020 рік). Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - як об'єкт музеєфікації (2021 рік).

Структура магістерської роботи. Робота складається з трьох розділів з підрозділами, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи становить 44 сторінки, з них основна частина викладена на 39 сторінках. Список літератури містить 46 найменувань.

РОЗДІЛ І.

Розвиток Вовчанського повіту Харківської губернії на початку XX століття

1.1 Історична довідка

Вибір теми це - назріла необхідність сучасного бачення багатьох суттєвих аспектів історії Вовчанщини та виховної ролі особистості в культурному розвитку суспільства. Проведено наукове дослідження життя та діяльності Василя Григоровича Колокольцова та його однодумців кінця XIX - початку XX століття.

Суттєвий внесок у науковий аналіз окремих аспектів соціально-економічного розвитку Вовчанського повіту Харківській губернії зробили такі дослідники, як А.М.Авраменко, Є.С.Гордієнко, М.Л.Шаховський, в їх роботах аналізуються особливості та ефективність проведення реформ початку XX ст. в Вовчанського повіту Харківській губернії, розглядаються деякі питання пов'язані з соціальними, культурними та освітніми проблемами повіту [39;46].

З метою більш глибокого дослідження роботи команди однодумців Василя Колокольцова, вивчено та проаналізовано фонд Вовчанського історико-краєзнавчого музею та архівні матеріалами видання «Вовчанський земський листок» 1913 року, де публікувалась інформація про стрімкий розвиток педагогічної, культурної медичної та аграрної сфери життя.

Питання стрімкого розвитку повіту, кінця XIX - початку XX століття, також досить докладно висвітлювалось жителем міста Вовчанська, колишнім редактором місцевої газети «Хлібороб» І.І.Захаровим. [25;26]

Колокольцов Василь Григорович - народився у 1867 року в родині дворян - був відомим громадським і політичним діячем, головою Вовчанської земської управи, статським радником, меценатом кінця XIX - початку XX століття. Закінчивши Петровський кадетський корпус та Московську

Петровсько - Розумовську сільськогосподарську академію. Василь Григорович розпочав бурхливу діяльність в повіті, як говорять в наші часи «кадри вирішують все», так і Василь Григорович знаходив однодумців і класних спеціалістів, яких запрошував з інших повітів, або навіть і губерній коли бачив, що людина того варта. Він поступово згуртував навколо себе команду з талановитих архітекторів, будівельників, інженерів, агрономів.

Колокольцов Василь Григорович – видатна постать не лише для Вовчанського повіту, але й для всієї Російській Імперії. В.Г. Колокольцов був змушений залишити воєнну кар'єру, оскільки одружився з селянкою зі свого маєтку Харківщенто Ганною Олександрівною, з якою виховав сина Миколу. Друга дружина – Савченко Олександра Василівна - директорка Вовчанської жіночої гімназії стала вірною соратницею Василя Григоровича і подарувала йому доньку Олену.[6;25;26]

В.Г. Колокольцов розпочав свою активну діяльність у повіті із залученням однодумців і спеціалістів, яких запрошував з інших повітів та губерній, поступово згуртувавши навколо себе коло однодумців: архітектора Григорія Івановича Харламова, вчителя Василя Олексійовича Бабенка, землевпорядника Шелеспанова Олександра Феофановича, агронома Василя Петровича Бітуса та лікарів Попова Митрофана Кузьмича та Джигурду Петра Івановича.

Масштаб реформ, запланованих В.Г. Колокольцовим, був величезним: він спрямовував свою діяльність на розвиток освіти, культури, охорони здоров'я, втілення нових агрономічних технологій і розвитку інфраструктури повіту. Вовчанський повіт за темпами просвіти та розвитку будівництва в 1910-1913 роках займав друге місце в Російській Імперії (після Московського повіту), окрім шкіл і лікарень будувались ветеринарні і аптечні пункти, кінно-поштові станції, ділянки поштово-телеграфного зв'язку, дороги і мости. Саме за цих часів збудовано велика кількість магазинів, майстерень по виготовленню різноманітних предметів широкого користування. [6;25;26;28]

Головною справою В.Г. Колокольцова та його однодумців був економічний розвиток повіту, будівництво шкіл, лікарень та музею, які меценат контролював особисто. Висадку соснових дерев вздовж Сіверського Дінця і р. Вовча проводили за європейським досвідом, перейнятим головою земства Колокольцовим. Усі ці та інші цікаві факти щодо діяльності мецената кінця XIX - початку XX ст. Колокольцова Василя Григоровича та кола його однодумців варто донести до відвідувачів у новому форматі - цікаво та креативно, з додержанням вимог виставково-експозиційної роботи. [6;25;26;28]

Згідно даних статистичного довідника Харківської губернії у 1910 році в повіті налічувалось 153 земські школи, 14 сільських бібліотек, 13 фельдшерських і 15 лікарських пунктів, частина з яких збереглися і використовуються за своїм призначенням і в наш час. Вовчанський повіт за темпами розвитку та будівництва 1910-1913 роках, займав друге місце в Російській Імперії (після Московського повіту) окрім шкіл і лікарень будувались ветеринарні і аптечні пункти, кінно-поштові станції, ділянки поштово-телеграфного зв'язку, дороги, мости. Саме за цих часів збудовано велика кількість магазинів, майстерень по виготовленню різноманітних предметів широкого користування. [6;25;26;28]

Збільшились асигнування на утримування шкіл, розпочалось будівництво нових. В повіті “за колокольцовських часів” будуються школи, гімназії, реальні училища. Будівництво здійснювалось лише за рахунок бюджету повіту.” Школи, побудовані за участю Колокольцова, відзначались гарним плануванням, мали світлі просторі класи, великі шкільні зали із сценою і усіма необхідними приміщеннями. [6;25;26;28]

Більшість із побудованого за часів головування у земстві Василя Колокольцова збереглося до цього часу, а виконанням проєктувальних робіт на будівництві в повіті займався член його команди Харламов Григорій Іванович - технік архітектурних робіт Вовчанської земської управи

З 1 квітня 1905 року по 22 квітня 1913 року Г.І. Харламов, працював у Вовчанській земській управі його здібності та енергійність, цінував Василь Григорович, вони разом з командою земства, здійснювали грандіозний проект широкомасштабного будівництва.[15] А саме збудовано Народний Будинок, де ставились любительські вистави, територіально ця будівля знаходилась біля поліклініки, але в часи другої світової війни ця будівля була зруйнована. У 1912 році за ініціативи земства по проекту Харламова Г.І., збудовано музей Старожитностей, в якому були зібрані унікальні артефакти, він територіально знаходився біля сучасного входу на подвір'я поліклініки з вулиці Авіаційна, під час війни він був також зруйнований. Окрім шкіл і лікарень будувались ветеринарні і аптечні пункти, кінно-поштові станції, ділянки поштово-телеграфного зв'язку, дороги, мости. [6;25;26;28]

Використано також матеріали фонду Вовчанського історико – краєзнавчого музею (особисті креслення, малюнки, фотографії Григорія Харламова), що характеризують його, як талановитого спеціаліста своєї справи. І в наш час його досвід, активно вивчають архітектори, історики та студенти Харківських вузів для втілення в життя його прогресивних ідей. [6;15]

Стрімко розвивалась і медицина в повіті, в кінці XIX - початку XX століття. За підтримки голови земської управи Василя Колокольцова, у Вовчанську побудували земську лікарню на 26 ліжок, при якій вели амбулаторний прийом та було організовано лікування хворих на дому. Вже на той час до амбулаторії щоденно звертались від 50 до 200 хворих, а головним лікарем був - Митрофан Попов, член команди Колокольцова, який активно втілював в життя наміри по розгортанню у повіті широкої мережі лікувальних закладів. В селах було відкрито велику кількість лікарських дільниць, таким чином набагато ефективніше можна було боротись з епідеміями серед населення. [13]

Якщо в 1879 році в повіті не було жодної медичної дільниці та працював лише один лікар, то у 1911 році нараховувалось вже 14 дільниць з

17 лікарями. Прогресивність знань та фахове вміння самого Митрофана Попова, постановка медичної справи у повіті слугувала тому, що сюди на лікування приїздили з Білгородської, Новооскольської, Корочанської, Харківської територій поселення. Адже на Вовчанщині в ті роки оперували навіть хворих на катаракту, тому ліжко-місця в лікарні завжди були зайняті, населення бажало лікуватись тільки у Митрофана Попова. [6;13;26]

Свій багатий лікарський досвід Митрофан Попов передавав молодим колегам, зокрема не менш знаменитому нашому земляку, лікарю-хірургу Петру Джигурді. Петро Іванович Джигурда - лікар, член Вовчанського земства, передовий лікар земської медицини. У 1907 році прийшов посаду земського лікаря Вовчанської повітової лікарні, а після смерті Митрофана Кузьмича Попова - обіймав посаду головного лікаря з 1911 до 1943 роки.

Вовчанським земством було здійснено ряд заходів щодо втілення в дію прогресивних технологій та наукових знань по покращенню урожайності земель повіту, а саме введення нових аграрних технологій та заліснення піщаників повіту. [6;25;26;28]

Як згадує сучасник Колокольцова - Фенін Олександр Іванович:«...Василь Григорович Колокольцов за фахом агроном, закінчив Петровсько-Розумовську сільськогосподарську академію з успіхом використовував агрономічні знання, здобуті ним під час навчання у Москві». За його ініціативи були створені агрономічні пункти у всьому земстві по їх кількості Вовчанське земство займало перше місце в імперії». [26;23]

За ініціативи Василя Григоровича, та за підтримки однодумців, Шелеспанова О.Ф., Бітуса П.В., Бітуса В.П. - активно велась робота по землевпорядкуванню повіту та обліку сільськогосподарських земель.

Землевпорядником Шелеспановим Олександром Феофановичем проведено «Географічний опис Вовчанського повіту», який надрукований у Вовчанській типографії Немічева у 1911 році. За дорученням земства Шелеспановим також розроблено карту, в якій містились дані про розмір земського господарства. Для зручності в користуванні карту видано у вигляді

поштової листівки у кількості 1500 примірників ціною 3 копійки за штуку. [16].

1.2. Діяльність В.Г. Колокольцова та його однодумців на шляху розвитку Вовчанського земства

Команда Колокольцова на чолі з Василем Григоровичем почала вести активну організаційну роботу по залісненню піщаних берегів Сіверського Дінця та річки Вовчої. В ті часи, коли Василь Петрович Бітус з сином Василем, служили агрономами та були найпершими, хто займався залісненням Вовчанщини, це були люди віддані своїй справі. [14]

Голова земства особисто переймав європейський досвід та контролював роботи по залісненню піщаників що сприяло снігозатримці та захисту від руйнації родючих ґрунтів. За відомостями «Вовчанського земського листка» за червень 1913 року, на агрономічній нараді, при сприянні земства та Лісового Департаменту, було прийняте рішення по залісненню неродючих земель [17] . Були закуплені саджанці сосни дерев, а також висіяно насіння в розплідник для вирощування саджанців дерев, які будуть висаджені на весні 1914 року. [17]

Вовчанське земство приділяло велику увагу розвитку селянських господарств. Селянам за рішенням повітової землевпорядної комісії навіть надавались земельні наділи та позики на будівництво житла. А також їх ознайомлювали з досвідом інших губерній, наприклад, як писав «Вовчанський земський листок» у 1913 році для агрономів та селян була проведена екскурсія в Полтавську губернію на дослідне поле, де вони ознайомились з новими технологіями обробки ґрунту та сортами пшениці та жита. [14]

Вовчанським земством була розроблена програма по розвитку культурного дозвілля народу. І важливу роль в навчанні народу цікаво заповнювати свій відпочинок зіграло відкриття Народного Будинку. [6;25;26;28].

Народний Будинок, який територіально знаходився біля сучасної поліклініки, де зараз розміщений магазин «Меблі». Але в часи другої світової війни ця будівля була зруйнована тут проходили вистави за участю артистів, які приїздили з гастрольми з міста Харків, а згодом був створений самодіяльний народний український театр, головним режисером, якого був Іван Григорович Любченко-Прилуцький, який сам писав сценарії до спектаклів, а також грав головні ролі разом зі своєю дружиною Марією Прилуцькою. Стає більш різноманітним культурне життя міста. В парку по вечорам організовуються масові гуляння, на яких звучить духовна музика у виконанні оркестру Народного будинку. [6;25;26;28].

Кінець 19 та початок 20 століття прийшовся на розвиток громадських бібліотек, так наприклад поряд із земською управою, була відкрита бібліотека, фонд бібліотеки спочатку складався з книг переданих в користування заможними вовчанами, більша частина книг належала Василю Григоровичу Колокольцову. За користування книгами її члени вносили плату 3 рублі на рік, подальшому бібліотечні фонди поповнювались за рахунок членських внесків та коштів земської управи. [6;25;26;28].

У бібліотеці організовуються читальні зали з періодичними виданнями, газетами, журналами. Для вдосконалення діяльності бібліотек організовувались музичні вечори, концерти, спектаклі за участю вчителів шкіл та семінарії[6;25;26;28].

Осередком просвіти міста став музей Старожитностей, який знаходився у новій будівлі в стилі модерн. У 1912 році - Василь Олексійович Бабенко, став директором цього музею, він був невтомним збирачем краєзнавчих матеріалів і його діяльність була відома далеко за межами міста Вовчанська.

З 1912 року Бабенку постійно пропонується представляти Вовчанське земство на виставках Старожитностей в Харкові та Всеросійських в Москві. У 1912 році за успіхи в культурно-просвітницькій роботі Вовчанське земство було нагороджене срібною медаллю і безперечно в цьому є заслуга Василя

Олексійовича Бабенка - першовідкривача Салтівської археологічної культури. Фонди музею за часів роботи Бабенка значно поповнилися цінними експонатами. Але на жаль в 1941 році музей було зруйновано під час бомбардування міста Вовчанська. В 1963 році створено новий музей, який працює і на даний час. [6;25;26;28].

Зі спогадів викладача педучилища міста Вовчанська Л.К. Шип, в яких закінчив вчительську семінарію у 1904 році та вчителював в селах Вовчанського повіту. За цими даними, у маєтку Колокольцова в селі Верхня Писарівка, було відкрито літній будинок де відпочивали вчителі, тут вони підвищувати свою педагогічну майстерність. А як свідчать архівні матеріали видання «Вовчанського земського листка»

Вовчанське земство є прикладом того, що ми бачимо досягнення людей, а саме педагогів - однодумців Колокольцова, які організовували навчальний процес. І земство в свою чергу забезпечувало вчителів великою кількістю наочних посібників, таблиць, карт, шкільних приладь, книг, а також приділяло велику увагу і позашкільній освіті, педагоги в свою чергу окрім своєї основної роботи викладання в навчальних закладах, проводили народні читання, організовували уроки та лекції для дорослих. Голова земської управи Василь Григорович Колокольцов – приділяв велику увагу потребам сільських вчителів забезпечуючи заробітною платою, житлом з опаленням, транспортом та відпочинком.[6;17;25;26;28]

Як згадує наш земляк Шип Леонтій Кирилович, який закінчив вчительську семінарію у 1904 році та вчителював в селах Вовчанського повіту, «..у маєтку Колокольцова в селі Верхня Писарівка, було відкрито літній будинок де відпочивали вчителі, тут вони підвищувати свою педагогічну майстерність проводили літературні вечори і переважна частина вчителів відрізнялась своїми ліберальними поглядами направленими на розвиток освіти населення». В земстві були створені умови для підготовки кваліфікованих кадрів по різних галузях. [6;25;26;28].

По вулиці Садовій (нині Пушкіна, колишнє приміщення школи - інтернату № 5) - функціонувала вчительська семінарія, яка готувала «народних вчителів», в семінарії викладали психологію, педагогіку, ботаніку, мови, літературу, основи філософії, садівництво, городництво, а також слід відмітити, що слухачі семінарії проводили практичні уроки в початкових школах земства, а результати практичних занять обговорювались на педагогічній раді що мало велике значення для майбутніх вчителів. [6;25;26;28]

Колокольцов Василь Григорович та його однодумці - підтримували народну освіту та інші прогресивні нововведення у Вовчанському повіті і це дало свої результати, та сприяло появі людей, освічених, діяльних, енергійних, які «закрутили» економічне колесо і повіт буквально на очах став набувати цивілізованих рис. [6;25;26;28].

Висновки до розділу 1

У наш час існує унікальна комунікаційна система - це музей, яка за допомогою візуально - просторових засобів, в центрі яких - знаходяться відвідувачі музей об'єднує, предметно-матеріальну та духовну діяльність суспільства. Важливою структурою є і сфера реалізації комунікативних можливостей музею в різноманітних формах, а найголовніше виховних та навчальних та соціальних цілях.

При сучасному підході до створення нової виставки «Василь Григорович Колокольцов та коло його однодумців - через призму часу» з'явиться можливість привернути увагу до подій і фактів тих часів та залучити більшу кількість відвідувачів музею. Ця виставка стане першим кроком у перетворенні музею в центр громадської активності та відродженню історичної пам'яті та виховання високодуховних особистостей.

РОЗДІЛ 2.

Наукове обґрунтування реекспозиції проєкту виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу»

2.1. Вивчення досвіду роботи та основних методів досліджень побудови виставки в музейному просторі

Одним із пріоритетів у збереженні та популяризації історико-культурного надбання Вовчанщини - є правильна організація виставково-експозиційної діяльності та сучасний підхід у побудові виставки із залученням інформаційних технологій. Саме така форма презентації музейних експонатів відповідає сучасним тенденціям діяльності музеїв. Суть нової виставки в значній мірі складає процес спілкування - комунікації. [39, с. 76]

Дана тема досить актуальна для нашого часу в тому що, Василь Григорович Колокольцов, своїм життям і діяльністю стали прикладом для теперішнього покоління, який можна застосувати на практиці для економічного, соціального культурного та туристичного розвитку Вовчанського краю, а головне виховання високодуховної особистості.

Усі ці та інші цікаві факти щодо діяльності мецената кінця XIX - початку XX ст. Колокольцова Василя Григоровича та кола його однодумців варто донести до відвідувачів у новому форматі - цікаво та креативно, з додержанням вимог виставково - експозиційної роботи.

Проаналізувавши музейну роботу в Україні починаючи з двадцятого століття варто відмітити що початку 50-х років іде тенденція відокремлення суспільства від музеїв. Демонстрації експонатів в музеях були схожими та відрізнялись тільки зібраннями. А музейні працівники займались

пропагандою, формуванням і вивченням колекцій та організацією екскурсійної роботи для передачі наукових знань. [5;45;32]

У кінці 60 років двадцятого століття музеї розглядали, як систему комунікацій, акцентуючи увагу на візуалізації просторового характеру музейної комунікації, що являє собою процес спілкування «відвідувач – предмет». Для успіху взаємодії виставки та аудиторії, до побудови вищезгаданої музейної виставки, можна включати соціальних працівників соціальних служб і педагогічних працівників. Таким чином тут і буде закладений ідейний задум з точки зору музею, як органу системи освіти, коли відвідувач стане об'єктом навчання, розвитку і виховання, а також буде одержувати статус суб'єкта, учасника процесу соціальної комунікації і матиме свої інтереси та право свого вибору інформації. [5;45;32]

В першій половині XX століття розроблено спеціальну соціальну програму спілкування та доведено, що саме така форма комунікації притаманна музею. Адже діалог, який виникає у відвідувачів, організований чи спонтанний, дає можливість взаємодіяти в існуючих у нашому суспільстві різноманітних взаємодій та цінностей і допомагає спілкуватись, саме відвідувачам вікової категорії від 50 та більше років і відвідувачі за допомогою діалогу між собою, таким чином, відновлюють зв'язок часів. [41]

Теорія комунікації музею, проходила в період музейного буму 60-70-х років ставши феноменом і визначальником загальних потреб контакту «відвідувач - музей». І ця теорія стосується і Вовчанського історико-краєзнавчого музею. [41]

Як приклад презентаційної роботи, буде використано досвід музейно - виставкового центру «Тростянецький», садиба Л. Кенінга, це інтерактивна виставка, під назвою - «Історичні постаті - крізь призму часу», яка була презентована слід врахувати в при розробці презентаційних файлів та уроків музейної педагогіки. і це буде враховано при подачі на мультимедійному екрані.

Досить цікавим є досвід Колодяжненського літературно-меморіального музею-садиби Лесі Українки на Волині, де музейниками розроблена та втілена в життя нова наукова концепція та художнє вирішення що дало змогу по новому, представити відвідувачам музею історичні постаті Волині та України взагалі, а саме Лесі Українки, Миколи Драгоманова, Олени Пчілки. Саме по цьому прикладу будуть представлені особистості команди Василя Григоровича Колокольцова.

2.2 Зміна концепції майбутньої виставки та вивчення аудиторії відвідувачів

Експозиційно - виставкова робота взагалі у Вовчанському історико - краєзнавчому музеї вистроєна, таким чином, що не несе змістовно - цільового підґрунтя, яке зобов'язане висвітлити в повному обсягу історичні надбання Вовчанського краю. Фонд Вовчанського історико-краєзнавчого музею містить експонати в основному кінця XIX ст. та початку і середини XX ст., таким чином при поступовій зміні тематичної структури та моделей експозицій, це забезпечить повну зміну концепції Вовчанського історико-краєзнавчого музею, і забезпечить реалізацію головного ідейного задуму - «..місто Вовчанськ, Вовчанський повіт та головна його цінність люди - історичні постаті, які забезпечили розвиток та розквіт Вовчанщини», і ця ідея буде проходити через всі тематичні експозиції, та виставки які будуть представлені в музеї. І така модернізація дасть можливість змінити музейний простір, таким чином щоб різні вікові категорії відвідувачів мали можливість в музеї :

- отримати знання про культурні та історичні надбання Вовчанщини;
- позитивний ефект від проведеного інтерактивного заходу ;
- позитивний досвід від спілкування з музейним простором під час проведення соціально - дозвіллевих заходів для широкого кола відвідувачів різних вікових категорій.[11,с.43;39, с.76]

І початкова робота по зміні концепції та моделюванню всього музейного простору - буде починатись з реекспозиції виставки « Вовчанщина кінець XIX ст. початок XX ст.».

На даний час в існуючій виставці, об'єднано велику кількість експонатів, і це є проблемою, так як відвідувач не має можливості зосередити увагу на розкритті подій, пов'язаних з життєвим шляхом та досягненнями видатного діяча, мецената кінця XIX - початку XX ст. Колокольцова Василя Григоровича та кола його однодумців. А також не представлені експонати, які повинні викликати в аудиторії інтерес до історичних постатей за часів головування у Вовчанському земстві Василя Колокольцова.

В існуючій виставці не вистроєна генеральна ідейна направленість та відсутній об'єднувальний ланцюг, які би допомагав відвідувачу в повній мірі відчувати можливість багатопланового трактування виставкових матеріалів та характерна однобічність у подачі матеріалу і на даний час виставка базується на експонатах, які в повній мірі не взаємодіють між собою, а також не має сучасного трактування виставкових матеріалів із застосуванням нових мультимедійних технологій, які б могли зацікавити учнівську молодь, яка є головною музейною аудиторією - в цьому є і неактуальність існуючої виставки.

Головним у збереженні та популяризації історико-культурної спадщини Вовчанщини - є розробка правильної сучасної організації виставково – експозиційної діяльності та інноваційного підходу до виставкової роботи із залученням мультимедійних технологій та наукових досліджень та статистичного аналізу аудиторії відвідувачів. [5;45]

Для введення в музейний простір, та більш повної реалізації майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», необхідно підготувати тематичну структуру нової виставки, при цьому вказавши проблеми, які будуть проходити через всю виставку.[40]

Кожен експонат в майбутній виставці покликаний передати ідейно -

сенсове наповнення, де в центрі стоїть особистість Василя Григоровича Колокольцова та висвітлення таким чином головної ідеї виставки показу досягнень Вовчанського земства завдяки команді Колокольцова та зв'язку з сьогоденням за допомогою музейних засобів. [40]

Одним із методів визначення ефективності роботи виставки, є дослідження майбутньої аудиторії відвідувачів, методом анкетування. При цьому були апробовані нові методики вивчення процесу спілкування, що визначають роботу з різними категоріями відвідувачів і це також, має важливе значення у створенні нової виставки. За підсумками анкетування майбутньої аудиторії відвідувачів виставки, а саме учнівської та студентської молоді віком від 7-10 років, 10-18 років, людей з віковою категорією 18-35 , 35-50 та за 50 років Вовчанської громади (Додаток А).

Одним із нововведень апробації майбутньої виставки, є вивчення думки слухачів Вовчанського радіо. В радіоефірі слухачів ознайомили зі структурою та моделлю побудови майбутньої виставки та запропонували та висловити своє бачення структури майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу». Слухачі взаємодіяли зі студією радіомовлення та висловлювали по телефону, свої відповіді на запитання з анкети. І проаналізувавши відповіді слухачів був зроблений статистичний аналіз думки майбутніх відвідувачів виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», і за підсумками анкетування побудована діаграма, для наглядного донесення результатів наукових досліджень аудиторії відвідувачів та думки стосовно майбутньої виставки (Додаток Б).

Наймолодшій категорії віком від 7 до 9 років, учням шкіл № 3, №7, (саме ті школи, які збудовані за часів головування в земстві Василя Григоровича Колокольцова) - з метою апробації майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», проведені уроки, на яких в ігровій формі з додаванням візуальних прикладів розказано про життя дітей їхнього віку на

початку XX ст. та колосальну роботу, яку провів Василь Григорович Колокольцов для того щоб покращити життя цих дітей. А в кінці уроку учням роздані стилізовані малюнки шкіл, які зроблені на початку XX ст. та копії фотографій знайомої дітям місцевості, яка була засаджена лісами за часів головування у Вовчанському земстві Василя Григоровича Колокольцова на початку XX ст., також заздалегідь статистичні форми (анкети) - заготовлені зірочки, які будуть визначати процентне співвідношення, так наприклад одна зірочка - 20%, а 5 зірочок - 100%.

2.3. Проектування та побудова виставки

Виставка «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», буде базуватись на результатах дослідницької, інформаційної і культурно-просвітницької робіт. І така форма презентації музейних експонатів відповідає сучасним тенденціям діяльності музеїв. Суть нової виставки в значній мірі складає процес спілкування - комунікації і при сучасному підході до створення виставки - є формування процесу коли в епіцентрі музейної діяльності вбачають не предмет, а аудиторію, що прийшла до музею з метою спілкування з експонатами та їх духовні потреби. А також в планах побудови виставки передбачено всі наукові дослідження, досвід в музейному просторі, фонди музею, музейні предмети та науково-допоміжний фонд, художній образ що розкриє зміст та об'єднання всієї виставки в єдину генеральну ідею показу досягнень Вовчанського земства в часи головування Василя Григоровича Колокольцова в сучасному баченні. [5;44;45]

Відповідно до вимог класифікації дана музейна виставка буде історичною за профілем так як, висвітлює певний відрізок часу, а саме роботу у Вовчанському земстві Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців. По типу - класична виставка за тривалістю роботи виставка «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його

однодумців - через призму часу» і буде тимчасово діючою, за способом демонстрації основною, слід зазначити що ця виставка за завданнями буде основного і навчального призначення та вона повинна реалізувати заходи двох програм:

- 1.«Програми музейної педагогіки на 2022 рік».
2. «Соціальної музейної програми на 2022-2024 роки». [11, с.43; 39, с.76]

Проаналізувавши виставковий матеріал, який буде слугувати основою для структурного поділу та результати проведених досліджень, які показали що художню модель майбутньої виставки необхідно створити по образно-сюжетному методу побудови, задіявши події та біографії особистостей, а саме Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців, які закрутили колесо прогресу у Вовчанському повіті для більш глибокого розкриття біографій та земської діяльності членів команди Василя Григоровича Колокольцова, а також експериментальний метод так як, в побудові майбутньої виставки будуть використовуватись оригінальні засоби, а саме інтерактивні методи презентації музейних предметів. Досить цікавим є майбутній жанр виставки це - «експозиційний нарис», який покликаний висловити умовні системи образно-сюжетної організації майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу». У ньому буде розкритий загальний стан історичного процесу, а саме особистість громадського діяча - Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців з відтворенням атмосфери того історичного часу і буде втілена ілюзія присутності на засіданні Вовчанського земства, а центрі виставки буде розміщена фотографія засідання Вовчанського земства. І таким чином акцентуючи увагу на статисти - є можливість відтворити значимість земської діяльності членів команди Василя Григоровича Колокольцова, за допомогою експозиційної моделі проводимо образно-сюжетну організацію «Нарису». Застосувавши виставкове обладнання, буде реалізовано одну з найголовніших задач, а саме

подивитись через призму часу на колосальні зміни в економічному та соціальному розвитку Вовчанського повіту на початку двадцятого століття у вигляді старих та нових фотографій міста Вовчанська. [40]

У побудові нової виставки буде використано функціонально - декоративне доповнення, а саме спеціально виготовлений стіл та стільці, які будуть розміщені поруч з фотографією засідання Вовчанської земської управи великого розміру, з використанням сучасних технологій, що створить для відвідувачів ефект присутності на цьому засіданні. Також будуть проходити демонстрації фільмів та презентацій про досягнення Вовчанського земства, для проведення музейних заходів із задіянням фахівців інших профілів. [1;2;40]

При цьому основа виставки буде базуватись на експонатах, а саме «Перший географічний опис Вовчанського повіту» описаний Олександром Шелеспановим та його фотографія, фотографія обміру лісових насаджень Вовчанського земства, альбом шкіл Вовчанського земства техніка - архітектора Григорія Харламова з особистими кресленнями та малюнками шкіл Вовчанського земства, який подарований жінкою Григорія Харламова, а також геодезична карта Вовчанського повіту 1911 року і ці експонати стануть основою виставки, а також головний художній образ виставки - спеціально виготовлена велика фотографія засідання Вовчанського земства і все це має донести до відвідувача єдиний лейб-мотив, який проходить через всю виставку - це земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців та сучасний погляд на історію Вовчанщини. [40]

Таким чином з метою розроблення розвернутої тематичної структури, вивчено науковий фонд Вовчанського історико - краєзнавчого музею, досвід музеїв України, проведено статистичне дослідження щодо категорій майбутніх відвідувачів виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу». І підсумком цієї роботи буде - тематична структура та експозиційний проект, які втілять на світоглядному рівні образ, який буде сприйматись як цілісність. [40]

В тематико-експозиційному плані та проєкті виставки, враховано особливості музейної будівлі, виставкове обладнання, та його розміщення, а також кольорове рішення, яке буде втілено за допомогою оригінальних доповнень наприклад штор для вікон та системи освітлення, а також технічного оснащення символу у вигляді великої мультимедійної фотографії, що відтворює засідання Вовчанського земства, яка буде підсвічена світлодіодними освітлювачами. (Додаток В, Dodatok Г). [1;2;40]

В ході проведення статистичного опитування щодо погляду на майбутню виставку паралельно велась робота з пошуку фінансування. Спонсором буде виступати підприємець Вовчанської міської ради, який буде фінансувати даний проєкт. (Додаток Д).

Висновки до розділу 2

В результаті втілення в життя музейних програм буде реалізований єдиний ідейний задум - це донесення до відвідувача лейтмотиву, який проходить через всю виставку - земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців та сучасний погляд на колосальні досягнення тих часів. [45]

Успіх роботи майбутньої виставки, значною мірою залежить від соціального середовища, в якому вона знаходиться та від категорії відвідувачів, які прийдуть її відвідати і не тільки відвідати, а й отримати заряд позитивних емоцій і головне майбутня виставка призначена проведенню як освітньої роботи для учнів загальноосвітніх шкіл та навчальних закладів так і соціальної роботи з іншими категоріями населення Вовчанської громади та гостей міста.

Довгострокові цілі визначають виконання соціально - педагогічних та виховних функцій, що має реалізувати триєдину мету це - навчання, виховання розвиток та соціалізація особистості, а також поглиблення інтересу до культурного та історичного надбання українського народу, за

допомогою музейних засобів, а саме - майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу».

РОЗДІЛ 3.

Реалізація у Вовчанській громаді проєкту виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу»

3.1 Розробка та введення в дію музейних програм, які реалізуються у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї на базі майбутньої виставки

Відвідувач - рівноправний учасник комунікаційної системи де в епіцентрі і знаходиться місце відвідувача, учня, який спілкується з експонатом, а також з працівником музею. Музейний простір - дозволяє спілкуватись за допомогою пізнавального комунікативного типу, якщо відвідувач спілкується з музейними працівниками з метою одержання додаткових знань, і при цьому експонат є змістом, або предметом даного навчання і спілкування саме це і стосується уроків музейної педагогіки, що будуть проводитись в музеї та за його межами. І наша головна мета надати молодому поколінню знання, про культурну спадщину рідного краю за допомогою майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» з додержанням стандартів навчальних програм.[8;19;24]

Проведені статистичні дослідження щодо зацікавленості майбутньою виставкою «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу» та формування потенційної аудиторії майбутньої виставки та виявлено основні мотиви і стимули, а також запити та інтереси різних груп населення під час майбутнього відвідування виставки та в цілому Вовчанського історико-краєзнавчого музею. Адже знання аудиторії дозволить здійснити такі функції виставки, як соціально - виховну та інформативну визначивши і надавши можливість найбільш повно реалізувати творчі плани та задуми щодо успішної роботи майбутньої

виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу». [24;43]

І таким чином, дослідивши музейний фонд, вивчивши досвід музеїв України та світу та провівши статистичне дослідження майбутньої аудиторії відвідувачів виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу», можна зробити наступні висновки щодо форм реалізації комунікаційного потенціалу музею та майбутньої виставки. І це дасть можливість за допомогою вищезгаданої виставки - реалізувати довгострокові музейні програми навчальну та соціальну а саме:

- «Програму музейної педагогіки на 2022 рік »;
- «Соціальну музейну програму на 2022 - 24 роки.»

Реалізувати вищезазначені музейні програми за допомогою потенціалу Вовчанського історико-красознавчого музею та виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», можливо за допомогою, як традиційних форм комунікації - наприклад музейних уроків, лекцій, екскурсій, квестів так і нових форм викликаних часом, а саме онлай - уроків, онлайн - екскурсій, онлайн - лекцій, онлайн- конференцій.

«Програма музейної педагогіки на 2022 рік.» (Додаток Е) на базі виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» - передбачає вдосконалення роботи по зміні однобоких стосунків з відвідувачами в тому числі і за допомогою сучасних мультимедійних засобів, що надає можливість учню відчувати приналежність до культурної спадщини Вовчанського краю та щоважливо - майбутнього Вовчанщини.

Головною метою даної програми - є використання методів педагогічного впливу в пізнанні музейного простору учнівською молоддю їх навчання, виховання та розвиток знань і задоволення сучасних потреб молодого покоління в нових пізнаннях пов'язаних з історією Вовчанщини. А також з викликами сучасності, в наданні тієї інформації про історію рідного

краю, якої не має в соціальних мережах і зробити все це за допомогою фондів «Вовчанського історико-краєзнавчого музею», а саме за - виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу».[42]

Навчальною метою даної програми - є забезпечення формування навичок активної сучасної особистості, яка в майбутньому більш духовно розвиненою особою та носієм та розповсюджувачем знань культурної спадщини Вовчанського краю, до речі такою, як в свій час був і - Василь Григорович Колокольцов.

Учасниками програми будуть спеціалісти музею Вовчанського історико-краєзнавчого музею, педагоги шкіл, учні, учні та педагоги школи естетичного виховання, викладачі та студенти медичного коледжу та Вовчанського аграрного коледжу.

Терміни реалізації музейних програм:

- « Програми музейної педагогіки на 2022 рік » - 1 рік.
- «Соціальна музейна програма населення на 2022-2024 роки» - 2 роки.

Формами реалізації програми будуть: тематичні екскурсії, спільні уроки, екскурсії - квести на «Мілових горах» і «Колокольцовських лісах», майстер-класи, тематичні уроки - дослідження, семінари - тренінги зі студентами, театралізована лялькова вистава для малечі, ігри і т.д.

3.2 Модель музейного уроку що буде проводитись на базі майбутньої виставки

Для наймолодшої категорії учнів шкіл віковою категорією від 7- 9 років при проведенні музейних уроків, будуть використані прийоми активізації уваги та зацікавлення дітей в сприйнятті нової інформації огляду виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу». А також під час уроку - гри для дітей, будуть враховані вікові особливості уваги учнів, та буде застосована наприклад віршована форма

викладу музейного уроку, або введення в текст уроку загадок та елементів ігор та персонажів казок.

Відповідно до вимог, які встановлені стандартами загальної середньої освіти та з метою формування в учнівської молоді комплексного виховного підходу в навчальних закладах вводяться курси з історії території проживання, а також розвитку культурної спадщини рідного краю. Таким чином вибір і форма вивчення краєзнавства буде залежати, від визначення обсягу матеріалу і можливості здійснення міжпредметних зв'язків з тими чи іншими навчальними курсами.

У наш час в школах практикують два - підходи щодо вивчення рідного краю:

- перший це - розподіл знань та проблем в теми до навчальних предметів, згідно із затвердженою навчальною програмою, на різних етапах навчання з наступним узагальнення на міжпредметній основі. Саме це стосується учнів вікової категорії з 7-13 років.

- другий - передбачає утворення курсу для навчання, що буде сприяти вивченню рідного краю системно. І таким є курс за вибором - «Харківщинознавство», при цьому він надає можливість вирішувати проблеми, що лежать поза змістом шкільних дисциплін і саме, такі для учнів покликана надати - музейна педагогіка для вікової категорії учнів 13-14 років. І цей самостійний предмет дозволить формувати в учнівської молоді цілісне сприйняття рідного краю, саме на базі Вовчанського історико-краєзнавчого музею та майбутньої виставки «Проект реекспозиції виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу» та поглиблювати свої знання з історії рідного краю.[46]

Музейні уроки можуть бути і частиною навчальної роботи, або ж відноситися до позашкільної діяльності учнів. Для роботи з учнями ефективно буде задіяти в музеї уроки образотворчого мистецтва, це стосується школи естетичного виховання, та Будинку дитячої творчості, а саме уроків краєзнавства і переваг таких уроків багато, адже вони можуть

надати нові знання, закріпити, або поглибити отримані раніше. А також є значні переваги в музейних уроках, це виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру в музеї, і це створить рівні можливості для сильних та слабких учнів. І для більш широкого розкриття методів реалізації використання музейного простору розроблено приклад уроку - екскурсія з Харківщинознавства у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї для учнів школи № 3 імені Колокольцова.

Навчальний курс Харківщинознавства, який схвалений Міністерством освіти і науки України, для роботи в загальноосвітніх навчальних закладах і таким чином, виходячи зі структури навчального курсу 8 класу, вибрано розділ Харківщина кінець XIX – початок XX століття, а темою уроку-екскурсії будуть будівлі Вовчанського земства кінець XIX – початку XX ст. і погляд на них в сучасному баченні на базі виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу» у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї. [46]

Тема: «Будівлі Вовчанського земства кінець XIX – початку XX ст.- через призму часу».

Розкриття теми - презентація слайдів із старими та новими фотографіями архітектурної спадщини Вовчанського краю за часів головування Василя Григоровича Колокольцова та закріплення раніше набутих знань про особистість Василя Колокольцова та його діяльність.

Тип занять: урок - екскурсія з презентацією.

Клас - 8 клас. Час - 45 хвилин.

Тип уроку:

- за змістом: урок Харківщинознавства;
- комбінований, оскільки присутнє закріплення вже вивченого матеріалу, так і як вивчення нового (презентація), про стрімкий розвиток Вовчанського земства в кінці XIX - початку XX століття за часів роботи в земстві Василя Григоровича та кола його однодумців.

- по цілям: - навчання музейний урок - екскурсія, а даному уроку передували ознайомчі заняття на уроках історії про історію Вовчанщини.

Методи навчання:

- загальні методи, які націлені на розвиток мислення учнів аналіз та синтез, пояснювально - ілюстративний та частково пошуковий.

Обладнання: виставка Вовчанського історико-краєзнавчого музею «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу». Презентаційне обладнання музею.

Мета уроку:

- є навчальною і повинна поглибити знання учнів з історії рідного краю, а саме Вовчанського повіту в кінці XIX - початку XX століття ознайомивши учнів з діяльністю відомого на Вовчанщині громадського діяча, мецената - Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців, підкресливши його роль у згуртуванні потужної команди, яка підняла рівень економічного та соціального розвитку Вовчанського повіту на друге місце в Російській імперії, а також забезпечити повторення і закріплення раніше здобутих знань на основні уроків історії України.

- виховною, так як, повинна виховувати повагу до багатой історичної спадщини Вовчанщини та почуття патріотизму і любові до рідного краю, а також гордості за потужні досягнення Вовчанського земства, виховувати музейну культуру в учнів.

- розвиваючою, так як вчити виділяти найголовніше, узагальнювати та робити висновки, розвивати навички роботи з історичним матеріалом, пам'ять, увагу та логічне мислення.

Завдання уроку:

- забезпечити в ході уроку - екскурсії, закріпити раніше набуті та надати нові знання про високий рівень організації та якості будівництва у Вовчанському земстві в період роботи в ньому Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців, зробити порівняльний аналіз

існуючих будівель, збудованих в той час, які і сьогодні служать за призначенням, а саме школи Вовчанської громади.

- сприяти патріотичному вихованню школярів до історії рідного краю;
- розвивати навички виділяти головне у досліджуваному історичному матеріалі;
- викладати свої думки логічно.

Мотивація: виклад вчителем питань для мотивації.

1. Для чого учням потрібні ці знання?
2. Як учень матиме можливість використати в житті ці знання про культурну спадщину ?

Хід навчального уроку - екскурсії «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу»:

1. Привітання та знайомлення з учнями - відвідувачами виставки.
2. Підготовка до основних етапів уроку – екскурсії (озвучення теми і мети) .
3. Актуалізація.
4. Засвоєння нового матеріалу і закріплення вивченого;

Актуалізація:

1. Що ви знаєте про історію створення вашої школи № 3 імені Василя Колокольцова? (Відповідь дітей.) – Побудована в 1912 році.
2. Хто знає термін « Вовчанське земство»?; (Відповідь дітей.) - Це майже Вовчанська громада .
3. Хто був головним (або головою), коли будувалась ваша школа (Відповідь дітей.) Василь Григорович Колокольцов.

Вчитель ставить питання паралельно ходу уроку – екскурсії для формування вмінь оцінки матеріалу.

1. Які будівлі шкіл збудованих на початку XX століття в місті Вовчанську ви можете назвати?

(Відповідь дітей.) Школи № 2, 3, 6, 7.

2. Які старі будівлі центру нашого міста ви побачили в презентації та скажіть що знаходиться на даний час в цих будівлях?

(Відповідь дітей.) Центр надання адміністративних послуг, архів, будинок дитячої творчості.

Ну що ж, для закріплення матеріалу, пропоную вам не тільки виконати завдання, а й поміркувати уявивши себе головою Вовчанського земства, а ваших однокласників – командою і написати твір-есе на тему:

«Щоб я збудував у місті Вовчанську, якби був головою Вовчанського земства».

Результатам ви отримаєте оцінку, яка буде зарахована у шкільній програмі з предмету «Харківщинознавство». [46]

Таким чином, проаналізувавши даний урок-екскурсію, можемо прийти до висновку, що музейну педагогіку, можна розглядати, як важливу форму комунікації з учнівською молоддю, то проведення уроків у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї на основі виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу», то це дасть можливість виховання музейної культури підростаючого покоління. А задля зацікавлення студентської молоді Вовчанської громади до навчальної музейної програми будуть додані ще і квести, конференції та семінари.[24]

А також виставка «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу» , також буде задіяна в «Соціальній музейній програмі на 2022-24 роки» (Додаток Ж) і при цьому вона повинна реалізувати соціальні музейні функції, а саме соціалізувати та формувати світогляд і систему цінностей , а також всебічно розвивати особистості і розширювати можливості пізнання культурної спадщини рідного краю на базі виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу». І ці функції можливо здійснити за

допомогою не тільки екскурсій, але й музейних зустрічей, та інших форм, які визначають зв'язок відвідувачами більш старшої категорії .[19;24;32;43].

Задля реалізації «Соціальної музейної програми на 2022-2024 роки», буде задіяний один із типів музейної комунікації, а саме - міждисциплінарне спілкування на базі виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» і буде представляти собою місце співробітництва спеціалістів різних профілів соціальних працівників, педагогів, психологів, які шукають комплексне рішення реалізації програм соціального характеру, і це буде найбільш плідотною основою для співробітництва різних служб Вовчанської громади. [24;32] Будуть задіяні такі служби як: «Центр надання соціальних послуг Вовчанської громади Чугуївського району, Харківської області, слухачі Вовчанського радіо (в основному люди пенсійного віку), відділ філії ДУ «Центр пробації в Харківській області». Для того щоб задовольнити запити сучасного відвідувача будуть використовуватись різні форми комунікації. Багатозначність образів виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», зумовлена зміною форм спілкування. І їхній діапазон постійно розширюється екскурсії приймають форму бесід, дискусій, так як це цікаво для відвідувачів вікової категорії від 35-50 років та від 50 та більше років.[24;43]

Це спілкування передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією через редакцію радіомовлення. І перевага такої форми спілкування з аудиторією полягає у тому, що вона на даний час вирішує питання викликів пандемії і дозволяє слухачам, а це в основному люди похилого віку що мають можливість спілкуватись з музеєм за допомогою студії радіомовлення. І все це дозволяє зосередити увагу та участь слухачів на важливих питаннях, задіяних в бесіді та створити підґрунтя обміну думками щодо культурної та історичної спадщини Вовчанського краю.[24;43] (Додаток 3).

Висновки до розділу 3

Для ефективної реалізації виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» мають бути використані типи музейної комунікації в комплексі, наприклад - діалоговий та міждисциплінарний. За допомогою, наприклад, діалогового типу спілкування відвідувачів одного з одним, буде виконуватись функція платформ для суспільного та культурного спілкування в тому числі з виїздом в заклади, установи та організації Вовчанської громади. Таким чином, розширюючи функції музейного спілкування, все це буде сприяти популяризації музею, та майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу».

Для аналізу ефективності результатів щомісячно та щокварталу в залежності від програми, буде аналізуватись ефективність реалізації музейних програм, в яких задіяна виставка «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу». В основному аналізу підлягатимуть такі питання як, задоволення потреб різних вікових категорій, набуття нової інформації, відповідність роботи виставки встановленим критеріям, а саме: залучена кількість відвідувачів, склад та якість надання культурних послуг.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження діяльності В.Г. Колокольцова та його однодумців, що сприяла розвитку Вовчанського повіту, нами було вирішено важливе наукове завдання щодо теоретичного обґрунтування наукової концепції виставки розробки музейних програм та моделі музейного уроку на тему «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» для відвідувачів місцевого музею. На підставі отриманих результатів дослідження можемо зробити ряд наступних висновків.

Вовчанський повіт Харківської губернії на початку ХХ століття був одним із найпотужніших в Російській Імперії. Тобто, на початку минулого століття Вовчанський повіт на чолі з Колокольцовим був прогресивним і перспективним за всіма напрямками соціально-економічного розвитку.

Постать В.Г. Колокольцова, який разом зі своєю командою управлінців, серед яких: Василь Петрович Бітус, Григорій Іванович Харламов, Василь Олексійович Бабенко, Олександр Феофанович Шелеспанов, Митрофан Кузьмич Попов та Петро Іванович Джигурда, - зробили значний внесок у розвиток Вовчанського краю. Завдяки діяльності цих та інших фахівців у Вовчанському земстві не лише створювалась економічна база, але й розроблювалась програма щодо розвитку культурного дозвілля народу. Працювали бібліотеки та будинки культури, прості люди мали можливість навчатися і працювати. Особливості діяльності голови Вовчанського земства В.Г. Колокольцова та його однодумців полягали у цілеспрямованій, виваженій політиці та управлінській праці, результатами якої були конкретні справи на благо усього населення повіту.

Феномен Колокольцова як талановитого управлінця розкривається передусім через сукупність створених ним та збережених до цього часу історичних пам'яток, завдяки яким нащадки можуть вивчати історію свого

рідного краю та осмислювати історичне минуле і майбутнє не тільки Вовчанщини, але й всієї України.

Одним з головних способів розповсюдження інформації - є виставкова робота та комунікація з відвідувачем. Основні методи побудови виставки в запропонованому нами проєкті «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу» - є експериментальний метод так як, в побудові майбутньої виставки будуть використовуватись оригінальні засоби.[40] Саме завдяки цьому можливе досягнення основної мети – донесення до відвідувачів головної ідеї, про діяльність Колокольцова та його команди, а також акцентувати важливість ролі цих постатей у розвитку Вовчанського краю на початку XX століття в сучасному баченні.

Узагальнення викладених матеріалів про діяльність В.Г. Колокольцова та його однодумців дало підстави для вироблення концепції майбутньої виставки, присвяченій цим видатним людям, та оцінки можливої аудиторії її відвідувачів. Так, проєктуючи майбутню виставку, ми основну увагу зосередили на визначенні соціального середовища та категорій відвідувачів, які прийдуть її відвідати і отримати заряд позитивних емоцій. Крім того, ми зробили акцент на освітній роботі із учнями загальноосвітніх шкіл та навчальних закладів, а також на соціальній роботі з іншими категоріями населення Вовчанської громади та гостей міста.

Таким чином, концепція виставки має триєдину мету: навчання, виховання та соціалізація особистості, що також передбачає поглиблення інтересу до культурного та історичного надбання українського народу. Отже, за допомогою музейних засобів, а саме майбутньої виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу», за нашими очікуваннями, буде зростати інтерес громадян різних вікових груп до історії рідної Вовчанщини та зокрема діяльності В.Г. Колокольцова.

Для досягнення мети дослідження нами була розроблена музейна програма що буде працювати на базі майбутньої виставки. Суть цієї програми полягає у тому щоб за допомогою педагогічного впливу навчити, виховувати та розвивати знання і задоволення потреб особистості у різних вікових категорій відвідувачів. Задля успішної реалізації цієї програми нами було розроблено тематико - експозиційний план, вивчено науковий фонд Вовчанського історико - краєзнавчого музею, досвід інших музеїв України тощо. Крім того, було проведено статистичне дослідження щодо категорій майбутніх відвідувачів виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу». Все це допоможе якісно реалізувати заходи з реалізації проєкту зазначеної виставки та оцінити її корисність для відвідувачів.

На підставі проведеного дослідження ми обґрунтували модель музейного уроку, який буде проводитись на базі майбутньої виставки для учнів загальноосвітніх шкіл Вовчанської громади та гостей музею. Зокрема, дана модель передбачає формування навичок в учнів, духовного розвитку особи, як розповсюджувача про культурні надбання Вовчанського краю.

Для довгострокової роботи майбутньої виставки розроблена соціальна музейна програма, якою передбачені різні форми комунікації з відвідувачами, як в стінах музею, так і поза межами музейного простору (через районну газету та програми Вовчанської редакції радіомовлення), а також Центр надання соціальних послуг, відділ філії ДУ «Центр пробації в Харківській області». Зокрема, передбачені форми лекцій - бесід, діалоги з редактором Вовчанського радіомовлення та слухачами на тему: «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу. Нові бачення та виклики». Такі форми спілкування з громадянами вочевидь сприятимуть залученню активних слухачів до процесу пізнання ролі В.К. Колокольцова у розвитку Вовчанщини вивчення культурної спадщини Вовчанського краю у новому баченні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева И.В. Вспомогательные материалы в системе музейной экспозиции / И.В. Андреева // Вестник культуры и искусств. - 2011. - № 4 (28). - С. 22-25.
2. Андреева И.В. Экспозиционные материалы как понятия музееведения: определение, классификация, характеристика основной группы / И.В. Андреева // Вестник культуры и искусств. - 2011. - № 1 (25). - С. 20-24.
3. Барановська Н. Експозиційна робота у діяльності музею / Н. Барановська // Historical and cultural studies. - 2015. - Vol. 2, Num. 1. - С. 13-17.
4. Бестужев-Лада И. Музей в системе культуры. М., 1976. №9.
5. Білю Любомир. Експозиційна та виставкова діяльність музеїв Волинської області (1991–2016 рр.) Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки . 2017 рік.
6. Бражник Н.М. Видатні меценати Харківщини. Видавництво Всеосвіта Верхній Салтів. 2008. URL: volchansk.pp.net.ua/publ/18-1-0-152. (дата звернення: 03.12.2021)
7. Бронингхаус-Кнубель К. Музейний педагог: захитник интересов посетителей // Museum – 1994 - №2.
8. Будылин И. Восприятие музея // Мир музея. – 2004. - №4
9. Велика Л.П. Музейне експозиційне мистецтво. Х.,2000.
10. Велика Л.П. Музейне експозиційне мистецтво: Многр. / Харківська державна академія культури / Л.П. Велика. - Х.: ХДАК, 2000. - 160 с.
11. Веселицкий О.В. Понятие и сущность художественного проектирования музейных экспозиций / О.В. Веселицкий // Вопросы музеологии. - 2010. - №1. - С.121-125.
12. Відомі люди Вовчанщини. Бабенко Василь Олексійович.

Сторінка facebook Вовчанського історико-краєзнавчого музею. 03.08.2020.
URL: [https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__\[0\]=AZVJ1s-3QSC3 uzqzMhagmDqDx5u6K4CqQWKU](https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__[0]=AZVJ1s-3QSC3 uzqzMhagmDqDx5u6K4CqQWKU). (дата звернення: 01.12.2021)

13. Відомі люди Вовчанщини. Попов Митрофан Кузьмич. Сторінка facebook Вовчанського історико-краєзнавчого музею. 04.09.2020. URL: [https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__\[0\]=AZVqIYH_53CKS93PRPKjWit75sQc](https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__[0]=AZVqIYH_53CKS93PRPKjWit75sQc) (дата звернення: 23.11.2021)

14. Відомі люди Вовчанщини. Родина Бітусів. Сторінка facebook Вовчанського історико-краєзнавчого музею. 22.06.2020
[https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__\[0\]=AZUSYQMrmV_yubojd4Yt_DJRKlOSzaVeKdzycugYeNkmoqHYU8saA](https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__[0]=AZUSYQMrmV_yubojd4Yt_DJRKlOSzaVeKdzycugYeNkmoqHYU8saA)

15. Відомі люди Вовчанщини: Харламов Григорій Іванович. Сторінка facebook Вовчанського історико-краєзнавчого музею. 09.11.2020. URL: [https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__\[0\]=AZVHYOLSfr7Kqs2jAlo-z6R](https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__[0]=AZVHYOLSfr7Kqs2jAlo-z6R). (дата звернення: 23.11.2021)

16. Відомі люди Вовчанщини: Шелеспанов Олександр Феофанович. Сторінка facebook Вовчанського історико-краєзнавчого музею. 18.08.2020. URL: [https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__\[0\]=AZXAFdMyLnvbZxBe4bcsIa](https://www.facebook.com/vovchansk.muzey.3?__cft__[0]=AZXAFdMyLnvbZxBe4bcsIa). (дата звернення: 23.11.2021)

17. Вовчанський земський листок 1913 - 1914 роки.

18. Воронова Н. Интермузей 2003 // Мир музея. – 2003. - №5

19. Гайда Л.О. Музей и посетитель (социально-психологический опрос в музее) // Музей на границе столетий: прошлое, настоящее и будущее (сборник тезисов докладов и сообщений международной научной конференции, посвященной 150-летию со дня основания Донецкого исторического музея. Дон., 1999.

20. Гайда М. Музей та відвідувач (соціально-психологічний опрос в музеї) // «Музей на межі століть: минуле, сучасність і майбутні перспективи (збірка тезисів доповідей та повідомлень міжнародної наукової конференції,

присвяченої 150-річчю з дня заснування Донецького історичного музею. Донецьк, 1999.

21. Горшкова М.В. Форми науково-освітньої роботи музеїв (Методичні рекомендації), - Д., 2003.

22. Гоуд Диана. Канада: Общественная поддержка музеев // Museum. – 1993. - №176.

23. Гуральник Ю.І., Кисельов Є.Ю., Коваль М.Ю. «Музей в соціологічному контексті нашого суспільства»// Музей и общество: М., 1991. – Вип. 1.

24. Долак Я. Музейная экспозиция - музейная коммуникация / Я. Долак // Вопросы музеологии. 2010. - № 1. - 106-117.

25. Захаров І.І. Історія Вовчанщини. - Вовчанськ: Вовчанська районна друкарня, 1995.- 226 с.

26. Захаров І.І В.Г. Колокольцов, жизнь и деятельность,- Волчанск: ООО «Волчанская типография», 2003. - 136 с.

27. Захаров І.І. Вовчанськ і Вовчанський район»: РИП, «Оригінал», 1999.- 240 с.

28. Захаров І.І. Волчанск: время события, люди. - Харьков: Золотые страницы, 2018. – 256 с.

29. Захаров І.І. Служение долгу и делу. - Харьков: Золотые страницы, 2015. – 158 с.

30. Именнова Л.С. Экспозиция как семиотическая система / Л.С. Именнова // Вестник МГУКИ. - 2010. - № 5. - С.134-140.

31. Карташева Е.И. Микроистория музейного предмета: к проблеме метода экспозиционной интерпретации / Е.И. Карташева // Вопросы музеологии. - 2010. - № 1. - С.126-132. .

32. Ковальчук Є.М. Музей в сучасному суспільстві: розробка наукової концепції. Луцьк 2012. URL: URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** (дата звернення: 26.11.2021)

33. Колокольцов А. Отклонение. Колокольцовы в Тверской

Губернии XIV-XX век», книга 1. Санкт-Петербург: ООО СПб СРП «Павел». 2004 .189.

34. Колокольцов А. Отклонение. Колокольцовы в Тверской Губернии XIV-XX век», книга 2, Санкт-Петербург: ООО СПб СРП «Павел». 2004 .- 144 с.

35. Крупенков. А.Н. Белгородские силуэты: МП «Квант», Белгород: БОИУУ, 1993.- 96 с.

36. Мишуровская О.С. Семиотический подход к пониманию музея как феномена культуры / О.С. Мишуровская // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. - 2011. - №5. - С. 54-56.

37. Остапенко О.Є. Міністр землеробства Української держави Павла Скоропадського з Харківщини. Серія «Історія та географія». – Харків, 2010. – Вип. 39.

38. Поляков Т.П. Как делать музей? (О методах проектирования музейной экспозиции) / Т.П. Поляков. - М.: Изд. Рос. института культурологии, 1997. - 170. Радионова Л.В. Фельдман Л.Е. Изучение индивидуальных посетителей музея, их запросов и пожеланий // Вопросы экскурсионной работы : Сб. научн. Трудов НИИ культуры. – М., 1973. Вып.10.

39. Сенюкова Н.Л. Рабочая программа дисциплины «Основы научного проектирования музейных экспозиций» / Н.Л. Сенюкова // Вестник Томского государственного университета. История. - 2010. - №2 (10). - С.85-90.

40. Сошніков А.О. Методичні рекомендації з написання курсових робіт для студентів 2 курсу по спеціальності «Музеєзнавство, пам'ятокознавство». Харків. 2017. ХДАК.

41. Стренг Р. Мезей і комунікація // Museum. – 1983

42. Тітінюк Ю. О. Концепція режисерської діяльності у формуванні музейної експозиції / Ю.О. Тітінюк // Вісімнадцяті сумцовські читання.

Матеріали наукової конференції на тему «Музей як соціокультурний інститут в умовах інформаційного суспільства», Харків, 18 квітня 2012 р. / Харківський історичний музей. - Х.: Майдан, 2012. - С.35-43.

43. Тітінюк Ю. О. Методика художнього формування сучасної музейної експозиції / Ю. О. Тітінюк // Сімнадцяті сумцовські читання. Матеріали наукової конференції на тему «Комунікаційний підхід у музейній справі як відповідь на потреби соціуму», Харків, 18 квітня 2011 р. / Харківський історичний музей. - Х.: Майдан, 2011. - С 19-29.

44. Щербак С.І. Внесок команди В. Колокольцова в розвиток Вовчанського повіту. Матеріали міжнародної наукової конференції на тему «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні Стратегії розвитку». Харків. Листопад 2020. / Харківська державна академія культури.

45. Щербак С.І. Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - як об'єкт музеєфікації. Матеріали Всеукраїнської наукової теоретичної конференції молодих вчених на тему «Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття». Харків. Квітень 2021./ Харківська державна академія культури. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/konfer/konfer /KIS-2021/KIS-2021_tczy.pdf. (дата звернення: 20.10.2021)

46. «Харківщинознавство»: навчальна програма за вибором для учнів 8-9 класів для ЗОЗ. URL: <https://zhukovaolga90.jimdo.com/app/download/>(дата звернення: 10.12.2021).

Кваліфікаційна робота

на тему:

Проект виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та
кола його однодумців – через призму часу». Реекспозиція.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкетування потенційного відвідувача щодо побудови нової виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу»

1.Ваша стать

- ☐ чоловіча
- ☐ жіноча

2. Ваш вік

- ☐ 7-10 років
- ☐ 10 -18 років
- ☐ 18-35 років
- ☐ 35-50 років
- ☐ від 50

3. З якою метою Ви відвідуєте музей?

- ☐ навчання
- ☐ відпочинок
- ☐ туризм
- ☐ інше

4. Чи подобається Вам проект майбутньої виставки що висвітлює життєвий шлях Василя Григоровича Колокольцова та його однодумців в сучасному баченні ?

- ☐ так
- ☐ ні
- ☐ інше

5. В який спосіб Ви бачите представлення експозиції ?

- ☐ тематична класична екскурсія
- ☐ уроки
- ☐ майстер-класи
- ☐ дискусійний клуб

Додаток Б
Дослідження
та моніторинг думки потенційного відвідувача при побудові
виставки у Вовчанському історико-краєзнавчому музеї
«Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його
однодумців через призму часу»

Кількість.	Стать		Вік					З якою метою відвідуєте музей				Чи подобається проект виставки яку ми пропонуємо			В який спосіб Ви бачите представлення майбутньої виставки			
	Ч.	Ж.	7-10	10-18	18-35	35-50	Від 50	Навч.	Відп.	Тур.	Інше.	так	ні	Важко відповісти	Тем. клас екск	Навч	Майс. клас	Диск. клуб
300																		
	142	158	57	70	53	59	61	110	160	30	-	198	79	23	60	100	50	90

Взяли участь в опитуванні (за статтю)

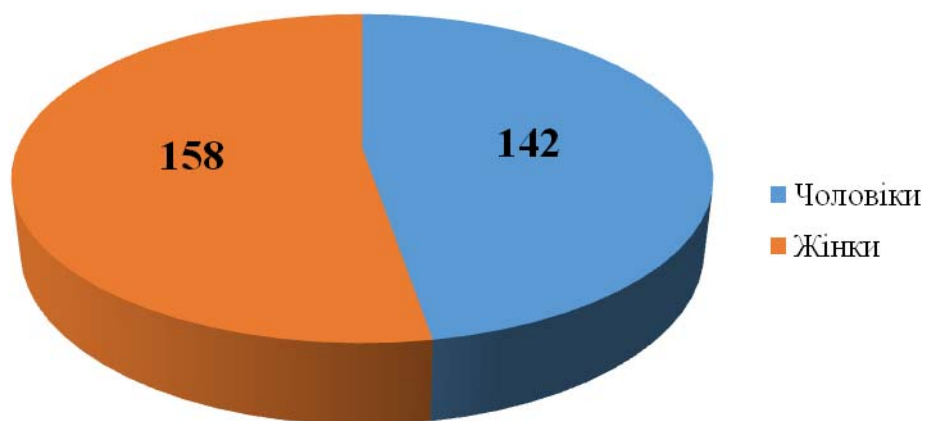

Рис.1 Дані щодо розподілу респондентів за статтю, осіб

Продовження Додатку Б

Взяли участь в опитуванні (за віком)

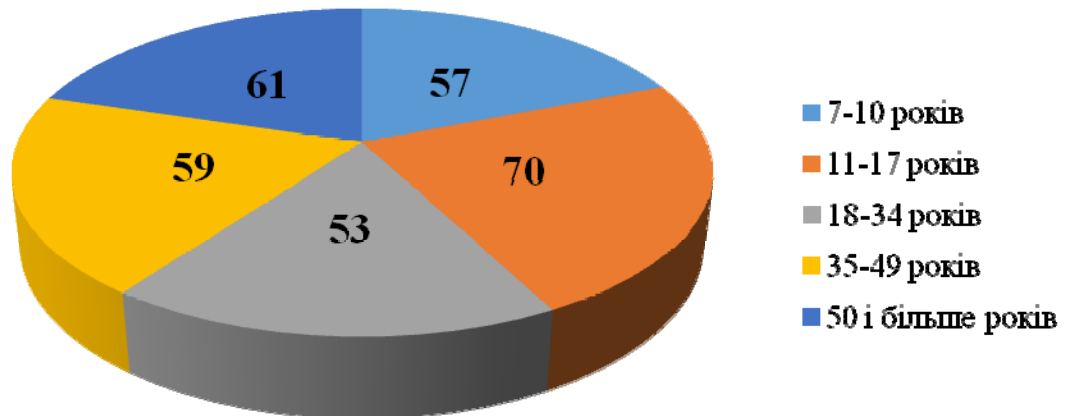

Рис.2 Дані щодо розподілу респондентів за віком, осіб

Мета відвідування музею

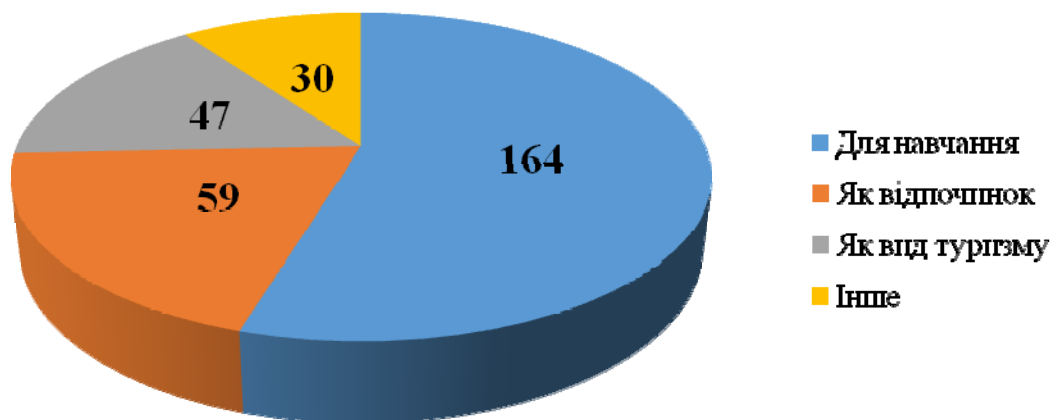

Рис.3 Дані щодо відповідей респондентів на питання відносно мети відвідування виставки, осіб

Продовження Додатку Б

Чи подобається Вам майбутня виставка?

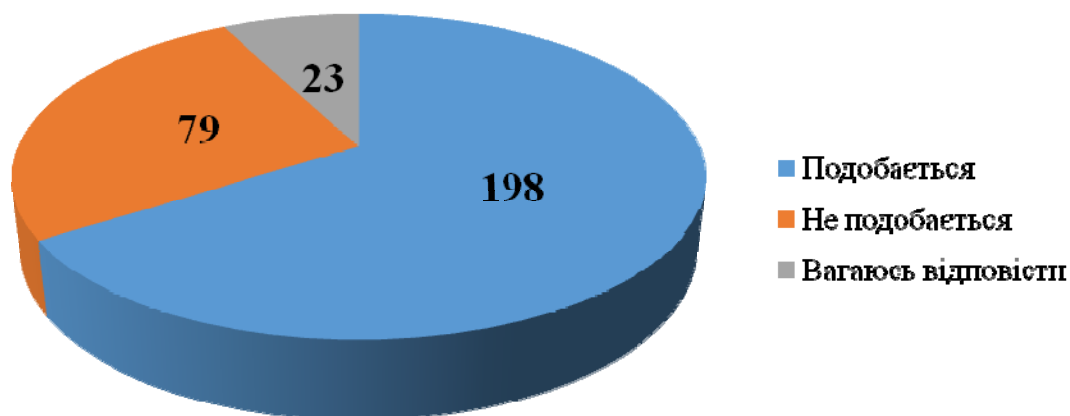

Рис.4 Дані щодо відповідей респондентів на питання «Чи подобається Вам проект виставки?», осіб

В який спосіб Ви бачите представлення майбутньої виставки?

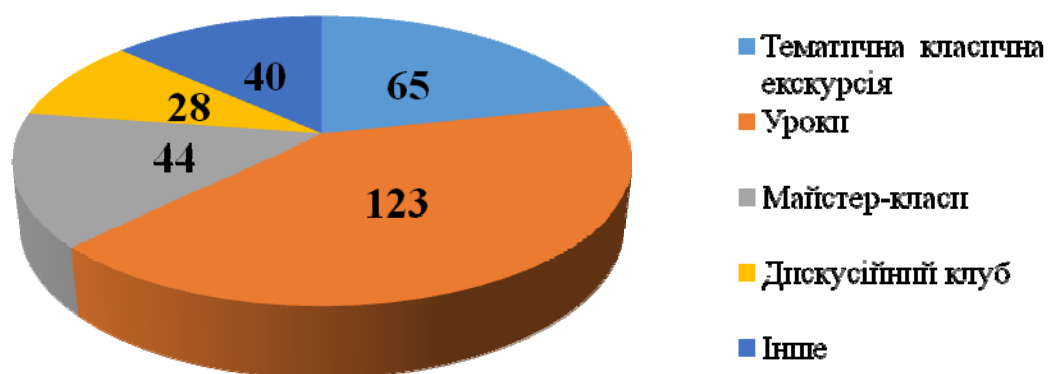

Рис.5 Дані щодо відповідей респондентів на питання «В який спосіб Ви бачите представлення виставки?», осіб

Додаток В

Тематико - експозиційний план виставки

«Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу»

№ з/п	Найменування розділів, тем, підтем	Перелік експозиційних матеріалів	Місце збереження	Характер Матеріалів (експонатів), розміри	Примітки
I	Розділ I				
1.1	Стрімкий розвиток Вовчанського земства, кінця XIX - початку XX століття за часів головування Василя Григоровича Колокольцова	Текст. Газета «Вовчанський Земський листок» №5, 1913 року, про статистичні дані роботи Вовчанського земства за часів головування в ньому Василя Колокольцова	ВІКМ ІКП- 325	Папір, друк 34,5x26 см	Демонстрація на передньому склі вітрини
1.2	Тема 1.2 Василь Григорович Колокольцов - життєвий шлях та земська діяльність	Текст. Історична довідка Біографії та земської діяльності Василя Колокольцова. Фотопортрет Василя Колокольцова, 1914 року	ВІКМ ІКФФ- 264	Фотопапір, фотодрук, Чорно-білий	Демонстрація на передньому склі вітрини
1.3		Речовий експонат. Коробка металева для мармеладу з написом «Вовчанськ». Поч. XX ст., яка належала Колокольцову В.	ВІКМ ІКР- 204	Метал, штампування 16,5x15x17,5 см	Демонстрація на передньому склі вітрини
II	Розділ II				
2.1	Однодумці Василя Григоровича Колокольцова, тема 2.1 технік-архітектор Харламов Г.І.	Текст. Харламов Г.І. працював у Вовчанській земській управі. Здібності та енергійність Харламова, цінував Василь Григорович, вони разом з командою земства, здійснювали грандіозний проект широкомасштабного будівництва.	ВІКМ ІКП- 325	Фотопапір, фотодрук кольоровий, 30x20 см	Демонстрація на передньому склі вітрини

		Збудовано Народний Будинок, школи, лікарні, музей Писемний експонат Альбом «Школи Вовчанського земства», автор - технік Харламов			
2.2	Однодумці Василя Григоровича Колокольцова. Тема 2.2 Землевпорядник-Шелеспанов О.Ф	Шелеспанов О.Ф. За ініціативи Василя Григоровича, активно велась робота по землевпорядкуванню повіту та обліку земель. Землевпорядник Шелеспанов Олександр Феофанович розробив «Географічний опис Вовчанського повіту» 1911 року	ВІКМ ІКП- 180	Фотопапір, фотодрук, 10x15 см	Демонстрація на передньому склі вітрини
2.3	Однодумці Василя Григоровича Колокольцова. Тема 2.3 Землевпорядник-Шелеспанов О.Ф	За дорученням земства Шелеспановим О.Ф. розроблено карту, в якій містились дані про розмір земського господарства, для зручності в користуванні карта виготовлена у вигляді поштової листівки - 1500 примірників, ціною - 3 коп. Писемний експонат. Карта земель Вовчанського земства 1913 року Автор. Шелеспанов О.Ф.	ВІКМ ІКП- 180	Фотопапір, фотодрук, 10x15 см	Демонстрація на передньому склі вітрини
2.4	Однодумці Василя Григоровича Колокольцова	Текст. Фото лікаря Попова Митрофана	ВІКМ ІКФФ- 31	Фотопапір, фотодрук, 10x12 см	Демонстрація на передньому склі вітрини

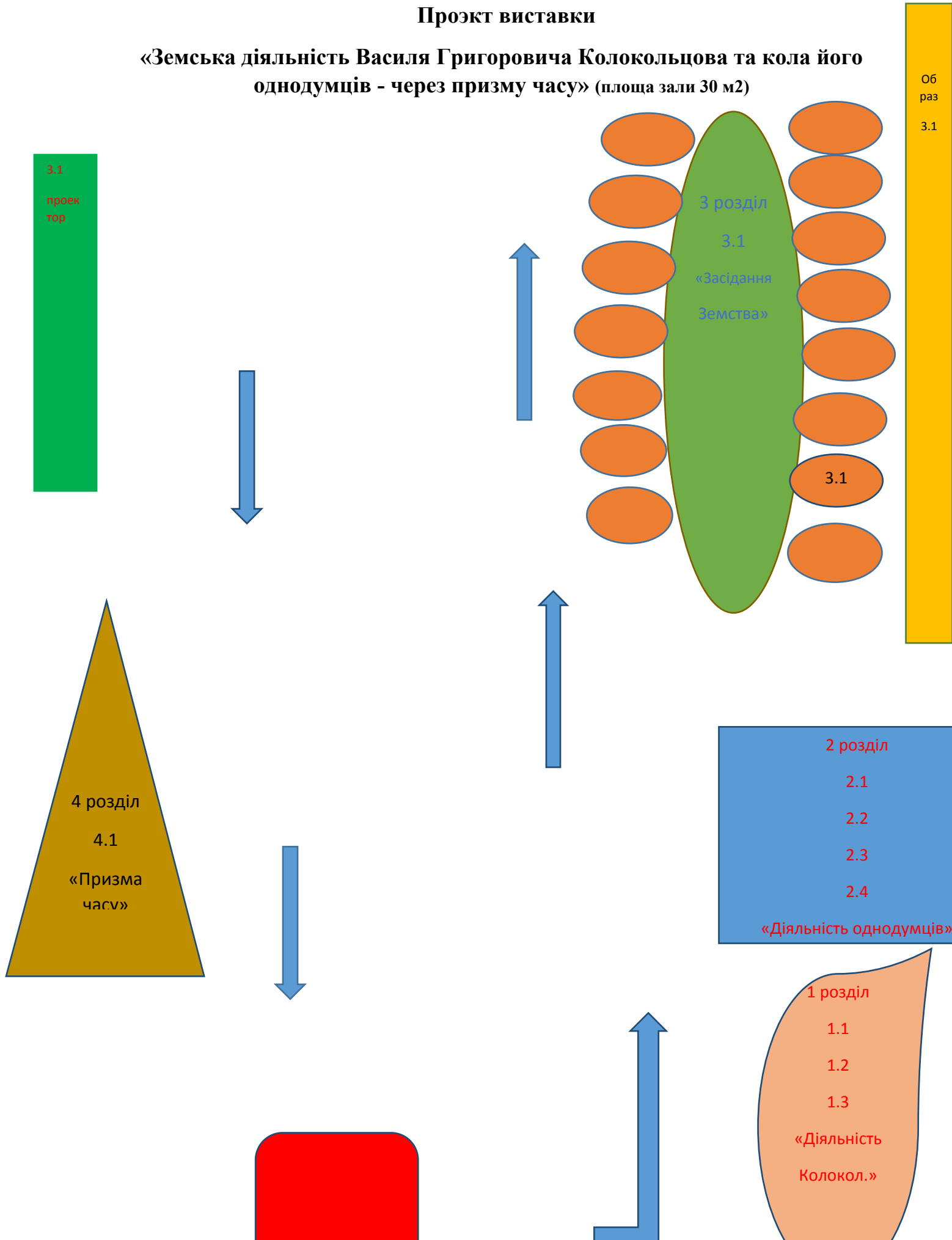
	Тема 2.4 лікар Попов Митрофан Кузьмич	Кузьмича У 1879 році в повіті не було жодної медичної дільниці та працював лише один лікар, то у 1911 році нараховувалось вже 14 дільниць де вели прийом 17 лікарів. Прогресивність знань та фахове вміння самого Митрофана Попова, постановка медичної справи у земстві слугувала тому, що сюди на лікування приїздили з Білгородської, Новооскольської, Корочанської, Харківської територій поселення. Митрофан Попов також працював лікарем на безоплатній основі та викладав медичну справу у вчительській семінарії та жіночій гімназії.			
III	Розділ 3				
3.1	Тема 3.1 Відтворення в сучасному баченні «Засідання Вовчанського земства».	(Художній образ) - 3-Д банерна фотографія Засідання Вовчанського земства» (з ефектом присутності)	ВІКМ НДФ	Банерна тканина	Демонстрація на закріплених джокерах
	Відтворення в сучасному баченні «Засідання Вовчанського земства»	Репродукція стола кінця XIX - початку XX століття	ВІКМ НДФ	Дерево, сосна, 3,0 x 1,2м	Демонстрація у виставковій залі
	Відтворення в сучасному баченні «Засідання Вовчанського	Репродукції стільців кінця XIX - початку XX століття (15 одиниць)	ВІКМ НДФ	Дерево, Сосна 90x60x50 см	Демонстрація у виставковій залі

	земства»				
IV	Розділ 4				
4.1	Тема 4.1 «Призма часу». Сучасні фотографії будівель що збереглись Вовчанщини	Фотографії розміром А-4 (12 одиниць)	ВІКМ НДФ	Фотопапір, кольоровий фотодрук, 20х30 см	Демонстрація на передньому склі вітрини

Додаток Г

Проект виставки

«Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його
однодумців - через призму часу» (площа зали 30 м2)

Додаток Д

КОШТОРИС ВИТРАТ

**по етапам експозиційного проектування виставки «Земська діяльність
Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через
призму часу»**

№ з/п	Види робіт, матеріали	Кількість	Вартість грн.	Сума грн.
1.	Реекспозиція існуючої експозиції	-	1500	1500
2.	Придбання експозиційного обладнання (Спеціальні музейні виставкові вітрини)	3	30000	90000
3.	3 -Д Банерна фотографія 3х4м	1	30000	30000
4.	Стіл, розміром 3х1,2 м	1	20000	20000
5.	Стільці розміром 90х50х60см	15	1500	22500
6.	Світлодіодне обладнання та матеріали для монтування	-	7200	7200
7.	Штори	2	3800	7600
8.	Скатертина 4,5х2.2м	2	800	800
9.	Монтаж виставки	-	3500	3500
10.	Фотодрукована копія карти Вовчанського земства, розміром 1,2х1,2м	1	350	350
	Всього:	-	-	186150

Додаток Е

ПРОГРАМА

музейної педагогіки «Вовчанського історико-краєзнавчого музею на 2022 рік»

Мета програми: з допомогою педагогічного впливу навчати, виховувати та розвивати знання та задовольняти потреби учнівської молоді різних вікових категорій на базі виставки «Вовчанського історико-краєзнавчого музею».

Ціль(завдання) програми: на основі фондів «Вовчанського історико-краєзнавчого музею» формувати навички ініціативної особи, яка має стати в майбутньому більш духовно розвинутою особистістю, носієм та розповсюджувачем знань культурної спадщини Вовчанського краю.

Учасники програми: працівники музею, вчителі, учні, викладачі, студенти.

Форми реалізації програми: тематичні екскурсії, спільні уроки, екскурсії-квести на «Мілових горах», майстер-класи, тематичні уроки-дослідження, семінари, театралізовані лялькові вистави і т.д.

Аналіз результатів: щомісячний звіт виконавця по ефективності реалізації програми (задоволення потреб, набуття нової інформації, відповідність музейної виставки у наданні заходу по критеріям (залучена кількість учасників, якісний склад, вікова категорія).

Термін реалізації програми: 1 рік.

Календарний план реалізації програми

№п/п	Назва заходу, який буде проводитись	Місце проведення заходу	Термін проведення заходу	Категорія учасників заходу та вік	Кількість учасників	Термін контролю. Виконавець
1.	Виготовлення з картону та розмалювання використанням елементів одягу Слобідської України початку ХХ ст.	Музей	січень	Учні ЗОШ 7-8 років, вчитель, працівники музею	15	Звіт за січень Щербак С.І.
2.	Урок на тему: «Традиції приготування	Музей	лютий	Учні ліцею № 1 8-9 класи викладач, працівники	10	Звіт за лютий Щербак С.І.

	трав'яних чаїв на Вовчанщині » та майстер-клас			музею		
3.	Екскурсія – тренінг «Архітектурна спадщина Вовчанщини»	м.Вовчанськ	березень	Студенти аграрного коледжу працівники музею	15	Звіт за березень Щербак С.І.
4.	Екскурсія-квест «Стежками Колокольцовських лісів»	м.Вовчанськ Вовчанське городище	квітень	Студенти медколеджу 16-17років, викладач, працівники музею	15	Звіт за квітень Щербак С.І.
5.	Екскурсія – дослідження « Парові млини на Вовчанщині початку 20ст.» »	м.Вовчанськ	травень	Учні ЗОШ 13-14 років, вчитель працівники музею	20	Звіт за травень Щербак С.І.
6.	Виїзний семінар-тренінг «Колокольцовські школи зберігаємо і пишаємось»	м.Вовчанськ	червень	Працівники закладів освіти, Працівники, працівники музею	20	Звіт за червень Щербак С.І.
7.	Майстер –клас по розмалюванню картонних горщиків узором «Слобідської України»	Музей	липень	Підопічні Центру Пробації, Службовець Центру Пробації, працівники музею	5	Звіт за липень Щербак С.І.
8.	Майстер клас для наймолодших Складання пазлів картин експонатів з виставки «Василь Григорович Колокольцов та коло його однодумців крізь призму часу»	Музей	серпень	Вихованці Будинку Сімейного Типу, батьки, працівники музею	10	Звіт за серпень Щербак С.І.
9.	Майстер-клас по розмальовуванню безкольорового зображення картини « Будівлі	Музей	вересень	Учні ЗОШ 8-9 років вчитель працівники музею	15	Звіт за вересень Щербак С.І.

	Вовчанської земської управи»					
10	Квест «Поштовими дорогами Василя Колокольцова »	Музей – м. Вовчанськ	жов- тень	Учні ЗОШ 10-12 років, вчитель працівники музею	15	Звіт за жовтень Щербак С.І.
11	Майстер – клас «Виготовлення новорічних прикрас початку ХХ ст.»	Музей	листо- пад	Учні ЗОШ 7-10 років, вчитель працівники музею	15	Звіт за листопад Щербак С.І.
12	Театралізована вистава «Різдвяний ляльковий вертеп»	Музей	гру- день	Молодша вікова категорія для дітей з дитячих будинків сімейного типу	20	Звіт за грудень Щербак С.І.

Мотиваційні методи та прийоми музейної педагогіки відповідні проекту виставки

1. Розміщення творів – ессе та фотографій, на яких зафіксували учнів на фоні музейного експонату, який найбільше сподобався тому чи іншому учню на сторінці ФЕСБУК музею.
2. Подарунки дітям 7-8 років розмальованої ними з ляльки з картону в одязі початку кінця ХІХ початку ХХ ст., Вовчанського повіту Харківської губернії.
3. Подарунки виготовлених власноруч в музеї іграшок.
4. Фотосесія зі скарбом з «Колокольцовських лісів » - учнів в кінці квест- екскурсії .

Вик. Світлана ЩЕРБАК

Додаток Ж

«Соціальна програма на 2022 - 23 роки, на базі виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу».

Мета програми: на основі фондів «Вовчанського історико-краєзнавчого музею, забезпечити задоволення потреб в музейній комунікації, відвідувачів - пенсіонерів «Центру надання соціальних послуг Вовчанської громади» далі «Центр соціальних послуг», а також поглибити їх знання та сприяти реабілітації осіб, які знаходяться на обліку у Вовчанському районному відділі філії ДУ «Центр пробації в Харківській області» (далі «Центр пробації»), залучати за допомогою студії Вовчанського радіомовлення, якомога більшу кількість населення Вовчанської громади до спілкування в музейному просторі.

Ціль(завдання) програми: забезпечити міжгалузеве спілкування на базі виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова - через призму часу» і вона буде забезпечена представити собою місце співробітництва відвідувачів та спеціалістів різних профілів, а саме: музейників, пенсіонерів та соціальних працівників, осіб, які стоять на обліку у Вовчанському районному відділі філії ДУ «Центр пробації в Харківській області» психологів, слухачів та співробітників студії Вовчанського радіомовлення. В програмі будуть задіяні такі служби як: «Центр надання соціальних послуг », Вовчанський районний відділ філії ДУ «Центр пробації в Харківській області», ветерани АТО, ДОСААФ, студія Вовчанського радіомовлення - учасники програми стануть розповсюджувачами знань про культурну спадщину Вовчанського краю.

Учасники програми: спеціалісти музею, соціальні працівники, ветерани АТО, ДОСААФ, працівники та слухачі студії Вовчанського радіомовлення, пенсіонери та соціальні працівники.

Продовження Додатку Ж

Форми реалізації програми: тематичні екскурсії, семінари, круглі столи, лекції-бесіди, зустрічі-дискусії, майстер-класи.

Аналіз результатів: щомісячний, щоквартальний звіти виконавців по ефективності щодо реалізації програми (задоволення потреб, набуття нової інформації, відповідність музею у наданні заходу по затвердженим критеріям (залучена кількість учасників, якісний склад та вікова категорія).

Термін реалізації програми: 2 роки.

Календарний план реалізації соціальної програми 2022-2021 роки

№п/п	Назва заходу, який буде проводитись	Місце проведення заходу	Термін проведення заходу	Категорія учасників заходу та вік	Кількість учасників	Термін контролю звіт Виконавець
1.	Проведення засідань клубу «Берегині Вовчанщини» на теми: «Нове бачення земської діяльності Василя Колокольцова». (медицина, освіта, культура, будівництво, сільське господарство, лісове господарство, промисловість). Форми: бесіди, екскурсії, лекції, круглі столи, тренінги, майстер-класи.	Музей, виставка	щомісячно до 10 числа протягом 2022-23 років	Відвідувачі та працівники «Центру надання соціальних послуг», працівники музею	12 - 15	Щомісячні Звіти Щербак С.І.
2.	Зустрічі у «Ветеранському патріотичному клубі» На теми: «Патріотичного виховання молоді Вовчанщини на прикладах історичних постатей Вовчанського земства на початку ХХ ст.». (діяльність у сферах медицина, освіта, культура, будівництво, сільське господарство, лісове господарство,	Музей	Щокварталу до 05 числа протягом 2022-23 років	Ветерани АТО/ООС воїни - ініціатори, ветерани ДОСААФ, психологи, працівники музею	8-10	Щоквартальний звіт Щербак С.І.

	промисловість). Форми: бесіди, екскурсії, лекції, круглі столи, тренінги.					
3.	Проведення екскурсій – досліджень «Невідомі сторінки земської діяльності Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців»	Музей м. Вовчан ськ	Щоква рталу до 20 числа протяг ом 2022- 23 років	Працівник и музею, особи, які стоять на обліку у «Центрі пробації »	6-8	Щоквартальний звіт Щербак С.І.
4.	Семінари – тренінги з соціальними працівниками «Удосконалення роботи по залученню соціальнонезахищених веств населення до музейної комунікації»	Музей м. Вовчан ськ	Щоква рталу до 15 числа протяг ом 2022- 23 років	Працівник и «Центру надання соціальних послуг», працівники музею	10	Щоквартальний звіт Щербак С.І.
5.	Виступи в судії Вовчанського радіомовлення На теми: «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу».	м. Вовчан ськ	Щоміс ячно	працівники музею	4	Щомісячний звіт Щербак С.І.

Мотиваційні методи та прийоми музейної комунікації з відвідувачами .

1. Розміщення фотографій, на яких зафіксовані відвідувачі під час заходів на фоні музейної виставки «Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців через призму часу», на сторінці в ФЕСБУК музею.
2. Проведення безкоштовних екскурсій ««Далеке-близьке» минуле Вовчанського земства – не розкриті сторінки».
3. «Оденьки в музеї» з обміном досвідом по технікам Слобожанської вишивки, проведенням майстер- класів .

Виконавець. Світлана ЩЕРБАК

Додаток 3

Аналіз використаної літератури для виставки

«Земська діяльність Василя Григоровича Колокольцова та кола його однодумців - через призму часу»

Як показує аналіз наукової зарубіжної та вітчизняної літератури, проблеми теорії і практики організації виставкової діяльності, вивчалися багатьма дослідниками, серед яких: О. Андрєєва І. Барановська, Л. Гайда, М. Горшкова, Ю. Тітінюк та ряд інших. А також, проаналізувавши наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, слід зазначити, що музейний простір в сучасному суспільстві у рамках комунікативного підходу, дає можливість розробити нові наукові концепції, які мають внести зміни в різні аспекти сучасного підходу до музейної комунікації, які проаналізували в своїх роботах такі вчені, як Р. Стренг, Є. Ковальчук., Я. Долак.

Важливим аргументом у науковій організації експозиційної діяльності та вагомий теоретичний і практичний внесок у вивчення закономірностей використання музейного простору та проблематики виставкової діяльності, привернули увагу в своїх працях, такі науковці як: Л. Велика, А. Сошніков, О. Веселицкий.

Діяльність В. Колокольцова та його однодумців досліджували І. Захаров, А. Колокольцов, О. Остапенко і деякі інші.

Однак сьогодні у науковому просторі бракує праць, в яких би розкривалася роль В.Колокольцова і його однодумців в успішному розвитку Вовчанського краю, а також визначались засоби виставкової роботи щодо популяризації діяльності цих видатних людей в сучасному баченні. Саме на це і спрямована наша робота.
